RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1920. Andra kammaren. Nr 79.

Måndagen den 14 juni, e. m.

Kl. 8 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

Ang. lag om ändrad utbildningstid för värnpliktiga av 1920 års klass.

Herr talmannen anmälde till fortsatt handläggning första sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtande, nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad utbildningstid för värnpliktiga av 1920 års klass jämte två i ämnet väckta motioner; och lämnades därvid, enligt förut skedd anteckning, ordet åt

Herr Anderson i Råstock, som anförde: Herr talman! För min ringa del tycker jag verkligen, att skäl och motskäl borde vara tillräckligt utbytta i denna fråga, så att det kan icke vara så synnerligen mycket att tillägga. Jag vill dock passa på att säga, att den omständigheten, att general Hammarskjöld hållit ett sådant anförande, som han här gjort, förvånar mig icke; tvärtom, det förstår jag, ty han skulle illa sköta sin uppgift såsom en av de högsta militärerna i landet, om han icke skulle hava tillägnat sig den fullständiga militaristiska uppfattning, som kom till synes i hans rätt långa anförande här på förmiddagen.

Det är alltså icke om den saken jag skall yttra mig så mycket, utan jag skall inskränka mig till att stryka under några saker, som sagts av bland andra herr vice talmannen. Innan jag kommer dit, vill jag uttala en liten portion åtminstone, kanske en stor portion förvåning över att en man som herr Jönsson i Revinge har kunnat hängiva sig så fullkomligt åt övertron på förmågan hos militärerna att nöta in till och med sådana saker som marschträning, så att denna färdighet kan sitta i för så lång tid, som det här är fråga om. Herr Jönsson i Revinge sade nämligen, att om han kunde tolka rätt vad som skrivits i Kungl. Maj:ts proposition och i reservationen, skulle varken krigsministern eller reservanterna anse, att det kunde föreligga någon krigsfara under 15 år framåt, ty annars kunde han icke finna en förnuftig mening i detta. Jag skulle vilja vända på satsen och fråga herr Jönsson i Revinge, hur han kan anse, att någon förnuftig människa kan tro, att vad som drillats in vid 20, 21 års ål-

Ang. lag om ändrad utbildningstid för värnpliktiga av 1920 års klass.
(Forts.)

der kan sitta kvar vid 35 års ålder. Jag har för min del ingen utsikt att kunna lära mig uppfatta det fina i en sådan tankegång, och jag tror också, att det stora flertalet av åtminstone dem, som jag har bakom mig, känner och tänker ungefär på samma sätt. Det är nog icke på den saken det beror, utan det är på helt andra saker, som det hela kan komma att bero, om en gång så illa skulle vara, att det verkligen gäller. Då är det på viljan, herrar Hammarskjöld och Jönsson i Revinge, som det kommer an, och det har herr vice talmannen så tydligt poängterat, att jag endast vill stryka under det: viljan befrämjas, därest man på de håll, där man får underkasta sig personliga uppoffringar, finner, att man icke behöver underkasta sig något i onödan och att icke övningstiden göres onödigt lång.

Det har också gjorts försök att bagatellisera de skäl av ekonomisk natur, som reservanterna anfört, och det har sagts, att tre eller fyra miljoner kronor spela icke någon roll för vår nuvarande statsbudget. Det har anförts en hel del saker mot denna ståndpunkt, och jag skall endast be att få fråga: spelar det icke någon roll, att 1,500,000 dagar tagas från det produktiva arbetet? Spelar det ingen roll, att man på detta sätt, även om man räknar med alla möjliga avskrivningar, dock måste komma att undandraga de individer det här gäller en direkt arbetsinkomst av 12 miljoner kronor? Jag vill säga, att om man värderar dessa produktiva förluster till åtminstone 12 miljoner kronor och man därtill lägger statens kostnader för underhållet av de värnpliktiga under dessa övningsdagar, så kommer man i alla fall fram till en ganska aktningsvärd summa. Jag kan icke inse, att det kan vara lämpligt och riktigt att försöka bagatellisera denna sak, såsom man här velat göra.

Det är ju på det sättet, att här äro vi skyldiga att taga hänsyn till allting. Vad som här gjorts ett stort nummer av, är att man från reservanternas håll skulle vilja riva sönder vår nuvarande organisation. Ja, den saken är jag kanske inte kompetent att bedöma, men vad jag tror mig om att kunna bedöma, särskilt efter general Hammarskjölds anförande, är att varken utskottets förslag eller reservanternas finner nåd för yrkesmilitärernas ögon. Fastän jag försökte att med all möjlig noggrannhet lyssna till herr Jönssons i Revinge anförande, har jag icke kunnat finna, att han lyckades bevisa, att utskottets förslag i detta avseende har något bestämt försteg framför reservanternas.

Sedan har det sagts av någon, och det vill jag passa på att understryka, innan jag slutar mitt korta anförande, att det har hänt något ute i världen. Önskningarna gå utan tvivel i den riktningen, att man skall komma fram till ett rättens och rättfärdighetens samhälle, och det är för att i någon mån giva litet starkare relief åt dessa önskningar, som jag för min del, herr talman, ber att få yrka bifall till reservanternas förslag i förevarande utlåtande.

Vidare yttrade:

Herr Lindman: Herr talman, mina herrar! Då man hör

Ang. lag om ändrad utbildningstid för värnpliktiga av 1920 års klass. (Forts.)

debatten i dag från vissa håll, då man läser reservationerna i försvarsrevisionens betänkande, ja, då man läser till och med Kungl. Maj:ts proposition i detta ämne, förstår man ju, att det har kommit över oss i vårt land en sorts försvarslikgiltighet. Alldeles oberoende av allt vad som hänt under de senaste åren går man fram på den vägen och tänker sig, att här är allt väl beställt, vi kunna göra snart sagt vad vi vilja med vårt försvar, vi kunna minska värnpliktstiden, och vi behöva icke över huvud taget bekymra oss vare sig om dagen eller morgondagen.

När man då att börja med tager del av försvarsrevisionens betänkande, finner man där det mål, som revisionen ställer för sig — jag talar då om majoriteten i försvarsrevisionen. Försvarsrevisionen anför, att nu efter världskrigets avslutande har det inträtt utrikespolitiska förhållanden, som äro av den beskaffenhet, att de icke synas behöva påkalla upprätthållande av någon högre grad av krigsberedskap och att följaktligen ur denna synpunkt något hinder icke bör möta att vidtaga de inskränkningar i de värnpliktigas övningstid, som med hänsyn till andra omständigheter kunna vara av behovet påkallade. Alltså menar försvarsrevisionens majoritet, att här icke är någon fara på färde, och här kan icke bliva någon fara på färde; vi behöva icke upprätthålla någon högre grad av krigsberedskap, vi kunna övergiva denna sak, och vi kunna uteslutande hängiva oss åt att taga hänsyn till andra omständigheter, som sedermera karakteriseras såsom omständigheter av statsfinansiell art, och framför allt skola vi taga hänsyn till vad det produktiva arbetet kräver.

Herr Engberg, som hade ordet här på förmiddagen, talade om en andhämtningsprocess. Han ville därmed låta påskina, att nu har det varit krig i världen i flera år, nu kan man hämta andan, nu behöver man icke tänka på att det kan bli krig igen, nu är allt väl beställt, och vi kunna slå oss till ro under åtminstone några år framåt. Ja, det är precis detsamma som den teori, som en gång framställdes här i andra kammaren, att krigen komma med vissa mellanrum; understundom är det kritiskt, men när det varit farligt någon tid, dröjer det alltid många år, innan det åter kan bli fara å färde. Det skulle ha varit mycket intressant att höra vad herr Engberg kunde ha för belägg för detta, huru han skulle kunna bevisa det. Han gjorde det naturligtvis icke, och det beror helt enkelt därpå, att han icke kan göra det. Ty även om herr Engberg uppnått en stor dialektisk skicklighet i debatten, måste han naturligtvis vara fullkomligt inkompetent, han liksom jag och alla andra, att kunna bedöma den saken. Den kan över huvud taget icke någon bedöma. Det är mycket intressant och mycket upplyftande att höra en man tala med en sådan ljus tro på framtiden, att här har varit hemskt, mörkt och dystert i världen, men nu skall det bli så utomordentligt lyckligt och bra, nu behöver man icke tänka på försvaret under flera år framåt. Ja, så var det, herr Engberg, och så står det även i försvarsrevisionens betänkande: vi behöva icke oroa oss under en tid framåt. Men att tro på en sak är icke detsamma som att stödja den på några fakta eller några säkra bevis. I det fallet brister bå-

Ang. lag om ändrad utbildningstid för värnpliktiga av 1920 års klass. (Forts.)

de herr Engberg och vi alla andra, och vi kunna icke åstadkomma något sådant. Om vi över huvud taget anse, att vårt land är värt att försvara, kan jag för min del icke förstå annat än att det är värt att försvara nästa år och året därpå likaväl som om fem eller tio år, och när man icke kan bedöma när den fara kommer, för vilken vi kunna bli utsatta, borde det vara alldeles klart, att det är lika viktigt att upprätthålla försvarsberedskapen under den närmaste tiden som längre fram.

Sedan jag nu omnämnt detta uttalande av försvarsrevisionen, måste jag även erinra om den reservation, som där avgavs, och från vilken herr Engberg nu synes vilja till en viss grad taga avstånd. Med andra ord, herr Engberg vill icke, att man skall i reservationen lägga in vad som dock bokstavligen, såvitt jag förstår, uttalas i densamma. Jag skall för ett ögonblick hålla mig till vad som står där tryckt, och jag finner då, att reservanterna gå ett stycke längre än majoriteten, vars uttalande jag nyss citerade, då reservanterna förklara, att det ligger i sakens natur, att varje förslag om nedsättning av övningstiden, som tar sin utgångspunkt i överväganden av antytt slag, måste bli mer eller mindre godtyckligt. Vad blir det då? Har man kommit in på det sluttande planet, som majoriteten därvidlag gjort, ja, då förklara reservanterna, är det ingenting annat än det rent subjektiva omdömet eller rättare sagt det rena godtycket, som kommer att bli avgörande, när det gäller att bestämma värnpliktstidens längd. Varje förkortning av övningstiden, säga reservanterna, medför en försämring av utbildningsresultatet. Jag vill emellertid understryka just detta sista, därför att jag behöver det i min argumentering gentemot herr Engberg. Reservanterna hava själva uttalat just detta, att varje förkortning av övningstiden medför en däremot svarande försämring av utbildningsresultatet. Men har man godkänt, att man kan göra en förkortning och följaktligen att man kan vara med om en försämring, ja, då är det blott att mäta, hur stor förkortning man vill vara med om och hur mycket försämring man vill vara med om, alltså det rena godtycket. Det egentliga kravet för reservanterna blir, att organisationen skall såvitt möjligt upprätthållas, så att rekryternas utbildning icke göres kortare, än att de nödtorftigt kunna insättas i större förband under möjligast begränsade repetitionsövningar. Detta är reservanternas konklusion. Det är det krav, som de alltså uppställa för Sveriges försvar i detta ögonblick, och det kan ju icke förnekas, mina herrar, att det är ett ganska medelmåttigt krav.

Men det är icke nog med dessa reservanters uttalande. Vi ha en reservant till, som går ännu längre och som reserverat sig även mot dessa reservanters uttalanden, och den reservanten är herr krigsministern själv. Han förklarar nämligen, att det är oriktigt, vad reservanterna säga. Det är oriktigt, att en förkortning av övningstiden medför en nedsättning av försvarsutbildningen. Nej, för allt i världen, det är han man att kunna råda bot för. Den saken kan överkommas på ett utomordentligt enkelt sätt. Han kommer med det receptet, att man skall rationellt utnyttja övnings-

Ang. lag om ändrad utbildningstid för värnpliktiga av 1920 års klass. (Forts.)

tiden och utmönstra allt oväsentligt. Man skall alltså rationellt utnyttja övningstiden. Man sätter ned övningstiden från 340 dagar till 150 dagar, och så säger herr krigsministern, att det behöver icke alls medföra något särskilt försvagande av försvarets effektivitet, det gäller blott att rationellt utnyttja övningstiden, så hjälper det. Ja, herr talman, man stannar nästan i en viss grad av häpnad inför ett påstående, som kommer fram så pass kategoriskt och som vill göra anspråk, förmodar jag, på att folk skall tro det. Det är, som om övningstiden slösats bort under den gångna tiden och som om alla de, vilka varit sysselsatta med att utbilda våra värnpliktiga under den gångna tiden icke gjort annat än slösat bort tiden och icke på något sätt rationellt utnyttjat den. Så kommer man naturligtvis med detta slagord att taga bort det oväsentliga. Tag bort det oväsentliga! Då är saken hjälpt, då kan man sätta ned övningstiden snart sagt hur mycket som helst. Att man minskar övningstiden från 340 till 150 dagar på en gång, det kan hjälpas genom herr krigsministerns enkla recept.

Vi ha alltså här att räkna med tre facer av utveckling utom högerreservanternas ståndpunkt i försvarsrevisionen, nämligen försvarsrevisionens majoritet, som efter min uppfattning har gått utomordentligt långt, och sedan reservanternas, som gått ännu ett stycke längre, och så slutligen herr krigsministern, med vilkens uppfattning herr Engberg anser att reservanternas uttalande borde kunna förena sig, därför att det aldrig varit avsikten, att det skulle vara något annat.

Jag kan icke neka till, att jag tycker, att det var löjligt, när jag hörde herr krigsministern på förmiddagen stå och tala om, att om man sätter ned övningstiden från 340 till 180 dagar, så är det sabelskrammel. Herr krigsministern tillät sig nämligen att missbruka ett yttrande eller kanske två, som han förmenade hade varit fällda om något, som står i samband med dagshändelserna, yttranden fällda av herrar Norman och Jönsson i Revinge. Mina herrar, jag säger missbrukades och tar icke tillbaka något av detta yttrande, därför att jag hört både vad herr Norman och vad herr Jönsson i Revinge uttalat. När herr krigsministern gav sig in på en utläggning av vad dessa båda talare här sagt, så förstår man i varje fall, att det icke var en utrikesminister som talade, ty en utrikesminister skulle icke kunnat tillåta sig att utlägga yttrandena på detta sätt, som herr krigsministern gjort. Men nu inträffar något så egendomligt, att vi för närvarande ha en krigsminister, som är ganska fri från hänsyn och som naturligtvis därjämte vill arbeta på att få försvaret och värnpliktstiden nedskruvade så mycket som möjligt. Så är det — det är ett bedrövligt faktum — men då drager han sig ej för att till förmån för sin uppfattning begagna sig av ett ganska oskyldigt yttrande, som blivit fällt här i kammaren och som han överdrev. Dessa metoder äro emellertid olämpliga, och jag ber att från min plats här få karakterisera dem såsom i allra högsta grad olämpliga. Jag beklagar, att icke hans

Ang. lag om ändrad utbildningstid för värnpliktiga av 1920 års klass. (Forts.)

excellens herr utrikesministern var närvarande och kunde tillrättalägga det som hans kamrat i statsrådet därvidlag uttalade.

Nu säger emellertid herr Engberg — jag återgår till honom — att här är det fråga om att vi skola avgöra, hurudan organisationsformen skall bli. Han talade vitt och brett och upprepade gånger om organisationsformen. Det skall bli en annan organisationsform. Hurudan den skall bli, ha vi ingen aning om för ögonblicket, och vi veta icke alls, vad herr Engberg menar. Men nu gäller det ett provisorium, och då skola vi naturligtvis sätta ned övningstiden så mycket som möjligt. Vi skola söka att nödtorftigt upprätthålla försvaret, tills man får en ny organisationsform. Men inom den organisation, som vi ha, skola vi alltså göra alla möjliga besparingar och inskränkningar. Det är herr Engbergs recept för närvarande. Herr Engberg har ett mycket stort förakt för sakkunskapen. Och det torde vara helt naturligt, ty han har tydligen icke trängt tillräckligt in i frågan för att kunna inse, att då han förmenar sig vilja upprätthålla organisationsformen och därför blott vill göra de inskränkningar, som han förmenar över huvud taget vara möjliga att göra inom densamma, då observerar han icke, att de inskränkningar, som han där gör, bryta sönder organisationsformen, så att, när herr Engberg och andra äro färdiga med att komma och säga, vilken organisationsform det skall bli, då ha de brutit sönder den organisationsform som finns; den existerar icke längre. Herrarna tro, att man kan behandla en sådan sak hur som helst, men det är med det som med allt annat, att när man börjar att riva sönder det, så ramlar en vacker dag allt samman; och när herrarna äro färdiga med sin organisationsform, då komma ni kanske till eder egen förskräckelse att finna, att ni genom att med klumpiga händer oförsiktigt och ovårdligt fingra på denna organisationsform brutit sönder den, så att den kanske icke längre finns kvar.

Har man nu över huvud taget gjort någon utredning om, huruvida man kan som herr krigsministern och naturligtvis med honom herr Engberg och andra förmena, vara tillfreds med och finna det vara tillfredsställande med dessa 150 dagars övningstid. Ja, mina herrar, herr Engberg är genast på det klara med saken, fullkomligt på det klara med den. Hans resonemang är detta. Den militära sakkunskapen är icke tillfredsställd med 180 dagar, och den militära sakkunskapen är icke heller tillfredsställd med 150 dagar, alltså är den militära sakkunskapen lika otillfredsställd med det som försvarsrevisionens majoritet föreslår som med det som herr Engberg och krigsministern förorda. Det är lika dåligt med 180 dagar som med 150 dagar.

Herr Engberg säger: kan man nu påstå, att 180 dagar stödes av sakkunskapen, under det att 150 dagar endast vittnar om sakokunskap? Jag skulle göra herr Engberg mycket orätt, om jag skulle säga, att herr Engberg vore enfaldig i det resonemanget, ty jag har den uppfattningen, och har bibragts den uppfattningen av herr Engbergs uppträdande här i andra kammaren, att det är långt

Ang. lag om ändrad utbildningstid för värnpliktiga av 1920 års klass. (Forts.)

ifrån att någon sådan egenskap förefinnes. Men jag skulle vilja fråga: vad är det då för en egenskap, som kan förestava ett sådant besynnerligt resonemang? Jag tror herr Engberg möjligen skattar åt något, som kallas med ett uttryck, som icke är så vidare vackert, men som dock under stundom och mycket väl kan låta säga sig — jag kallar det för bluff. Det är bluff helt enkelt! Var så god och anteckna det! Om den militära sakkunskapen, om chefen för generalstaben och chefen för marinstaben skulle säga, att här behövs låt oss antaga till exempel 300 dagars övningstid, så vill herr Engberg av det förhållandet, att det sedan icke blir 300 dagar, draga den slutsatsen, att då äro de lika mycket emot 180 dagar som emot 150 dagar. Följaktligen, om han och herr krigsministern gå på 150 dagar, är det lika rätt som när herr Jönsson i Revinge går på 180 dagar. Med förlov sagt, resonemanget är enkelt och lätt genomskådligt och kan icke egentligen, tror jag, behöva någon vidare utläggning från min sida. Ty det är alldeles solklart, för att använda ett uttryck som stundom användes, nämligen att 180 dagar ger en bättre utbildning än 150 dagar, och det hava reservanterna i försvarsrevisionen själva erkänt, följaktligen måste vi beteckna det som ett obestridbart faktum, att 180 dagar ger bättre resultat än 150 dagar.

Nu frågar jag, när herr krigsministern här i dag i sitt långa anförande söker att framdeducera ett bevis för sin ståndpunkt, hur kan man då egentligen, som herr krigsministern komma och säga, att det kan vara nog med 150 dagar? Såvitt jag förstår, mina herrar, har icke herr krigsministern presterat ett enda bevis, och oaktat jag vet, att det finns personer i denna kammare, som säga, att herr krigsministerns anförande var ett riktigt storartat anförande, så säger jag i alla fall, att det finnes icke något i hans anförande, som kan bevisa, att 150 dagar kan vara tillräckligt. Ty om så skulle vara, skulle han ju själv sitta inne med en sakkunskap, som han förnekar vara till finnandes hos chefen för generalstaben och chefen för marinstaben, ty de följa honom icke. Kan då herr krigsministern, mina herrar, — ja, han är icke här, men han borde vara det — kan han säga, att — det som han här nu ville bevisa — 150 dagar äro tillräckliga? Nej, det kan han icke göra, och vad är det då som återstår? Det återstår ingenting annat än ett löst påstående utan någon beviskraft bakom sig. Vi måste väl ändock, mina herrar, vi alla, som äro samlade här i denna kammare, hava tillräckligt sunt förnuft för att kunna begripa, att en man, som skall utbildas till soldat, får en bättre utbildning under 180 dagar än under 150 dagar, och skulle man behöva något ytterligare belägg för den saken skulle man ju kunna finna det i de mäns uttalanden, som ägnat denna fråga sin uppmärksamhet. Jag tänker då på majoriteten inom försvarsrevisionen och för övrigt på dem, som suttit med i detta utskott. Ty utskottet uttalar, att det är synnerligen betänkligt att taga bort de 30 dagarna, då man redan prutat så mycket. Jag undrar, om vi icke skulle kunna säga, att det ligger en god portion av sunt förnuft i detta, som utskottet

Ang. lag om ändrad utbildningstid för värnpliktiga av 1920 års klass.
(Forts.)

har uttalat, men då jag har den uppfattningen, som jag är säker om delas av många, att det är en god portion av sunt förnuft i detta, behöver jag icke karakterisera den andra uppfattningen — jag behöver ju icke precis uttala ordet oförnuft, för att man i alla fall skulle kunna begripa mig.

Herr Engberg talade om, att sakkunskapen icke skulle sätta sig på sina höga hästar och säga, att 180 dagar är sakkunskap och 150 dagar är sakokunskap. Nej, minsann, det behövs icke alls, att man säger på det sättet, ty det är, som jag nyss nämnde, sunt förnuft och ingenting annat. Herr Engberg behagade uttala, att sakkunskapen sätter sig naturligtvis emot allting. Jag frågar, är det icke sakkunskapens skyldighet att sätta sig emot det, som sakkunskapen anser, att den icke kan svara för? Om chefen för generalstaben anser, att vi nu kommit till en nedsättning, som krigsministern och andra vilja hava till 150 dagar, och som gått så långt, att han icke anser att det är möjligt att under den tiden skapa en utbildning av de värnpliktiga, som är tillfredsställande, så frågar jag: är det icke hans skyldighet att säga ifrån? Det vore väl alldeles orimligt, om han skulle bara tiga och låta saken hava sin gång. Han säger naturligtvis ifrån, vad han i det fallet menar, och det hjälper icke något att med herr vice talmannen erinra om, att sakkunskapen har uttalat sig olika vid olika tillfällen.

När man som herr vice talmannen så pass nonchalant uttalar sig om, att det var en krigsminister, som en gång sade, att 90 dagar kunde vara tillräckligt, tillåter jag mig fråga: har herr vice talmannen reda på att förhållandena vid det tillfället vore rätt olika emot vad de sedermera varit, när det varit fråga om den längre övningstiden? Har herr vice talmannen reda på, att man till exempel hade 1,000 man stamanställda vid varje regemente, under det att herr vice talmannen torde hava sig bekant, att nu för tiden har man mest vakanser av stamanställda vid regementena. Det är en väsentlig skillnad, och när man skall draga upp en jämförelse om och fälla förklenande ord om sakkunskapen, då anser jag, att det är en absolut skyldighet att också reda ut, under vilka förhållanden uttalandena fällts av den eller den sakkunnige, som yttrat sig. Herr vice talmannen uttalade, att han hade ju så väl reda på huru de värnpliktiga kände det och huru bedrövligt de hade det, och han visste, att det fanns en stor leda mot övningarna. Ja, mina herrar, leda kan man hava vid allt, det finns till och med de, som hava riksdagsleda, och det finns till och med de, som tycka, att det är tråkigt att sitta i riksdagen, och det finns naturligtvis värnpliktiga, som tycka, att det är tråkigt att göra vapenövningar, och att de skulle vilja vara hemma och göra något som de tro vara nyttigare och trevligare. Ja, icke är det något bevis, om en person tycker det är tråkigt eller icke tråkigt. Vad har det med den saken att göra, ifall det behövs att utbilda folk för att försvara vårt land, att utbilda alla i vissa årsklasser? Det har icke den allra ringaste betydelse, men det är alldeles solklart, att så-

Ang. lag om ändrad utbildningstid för värnpliktiga av 1920 års klass. (Forts.)

dana tankar ibland de värnpliktiga skola frodas och växa, och ledan skall tilltaga, när man hör riksdagsmän, sådana som herr vice talmannen tala på det sätt, som han gjorde i dag. Det är rakt icke att undra på, att de värnpliktiga bliva leda vid saken, när de få höra av riksdagsmän: vi känna detta och var så goda och varen leda, bry er icke om detta, vi kunna taga bort värnpliktsövningarna helt och hållet — jag skulle kunna tro, att herr vice talmannen en vacker dag skulle vara färdig att göra det.

Herr vice talmannen talade om, att en kortare och väl använd övningstid kan vara bättre än en längre och att äldre årsklasser visat sig ej vara mer skickliga och dugliga än yngre årsklasser. Jag hann icke uppfatta, om det var endast herr vice talmannen, som själv hade uppfattat det på det sättet, eller om han hade sagesmän, som hade sagt, att det var på det sättet. Jag förmodar, att det var sagesmän, som sagt, att det skulle vara så. Ja, mina herrar, med förlov sagt, jag bestrider det — jag bestrider det alldeles bestämt; ty mitt förnuft är inrättat så, att har jag blivit lärd att göra en sak under en längre tid, så kan jag den bättre än om jag fått lära den under en kortare tid. Jag talar naturligtvis icke om snillrika män och dylika personer, vilka naturligtvis kunna vara undantag, och vilka naturligtvis — jag skall icke nämna några namn — kunna finnas inom alla kretsar, personer, som taga åt sig en lärdom mycket fortare och mycket lättare. Men för den stora massan — vi alla jämnstrukna — för oss är det nog så, att om vi få hålla på litet längre att lära oss en sak, tror jag vi kunna den bättre, än om vi hålla på att lära oss den under kortare tid. Herr vice talmannen talade också om, att kriget lärt oss så ofantligt mycket. Han hade fått på sina noter, att det utbildats officerare i kriget under ett år, — och varför skall man utbilda officerare under längre tid, då det funnits officerare som blivit detta efter ett års utbildning, det var herr vice talmannens konklusion. Jag skall be att få göra herr vice talmannen en fråga: de där officerarna, som utbildats på detta sätt, voro de dugliga, eller voro de odugliga? Kan jag få ett någorlunda klart och otvetydigt svar på den frågan? Jag har också hört talas om, att man i de stora krigförande arméerna av nödtvång har satt in officerare och underbefäl, efter en utomordentligt kort utbildningstid, men man har också mycket allmänt den uppfattningen, att det var endast det hårda nödtvånget, som förorsakade detta. Lyckligt för krigföringen var det icke att så skedde, men det kan ju hända, att herr vice talmannen i det fallet är bättre underrättad, och då kanske vi få höra det om någon stund.

Vad blir det nu, mina herrar, kvar av herr krigsministerns ansträngningar att till det minsta möjliga nedbringa övningstiden? Vad är det kvar efter det stora långa tal, som han höll på förmiddagen? Ja, för min del är jag alldeles färdig med karakteristiken av herr krigsministern efter det anförandet, och den karakteristiken uttrycker jag med ett enda ord: lättsinne och ingenting annat.

Ang. lag om ändrad utbildningstid för värnpliktiga av 1920 års klass. (Forts.)

Det är ett oförlåtligt lättsinne. Kan icke herr krigsministern och med honom ministären i övrigt känna på sig, att det i alla fall är ett ganska högt och farligt spel, som de givit sig in på? Kunna de icke tänka sig in i, att världen i alla fall icke är bara snäll, utan att världen under stundom är ganska ond? Kunna de icke tänka sig in i, att det skulle kunna hända något, även om man nu tror, att man kommer in i en fredsperiod, där man kan lägga sig och sova under ett antal år, — att det likväl skulle kunna vara ett misstag av dem, och att det kunde komma något uppå? Är det så alldeles säkert, att all oro i världen är borta nu, och att vi fullkomligt kunna invagga oss i den lugna förtröstan, att nu kunna vi taga det med fullkomlig ro? Därför att här händer ingenting under det att vi hålla på och arbeta på vår försvarsfråga och under det vi hålla på att bryta ned den så gott vi kunna. Man kastar ut det ordet, mina herrar: vi göra det — vi göra det, och det kanske går väl. Man överlämnar sig helt enkelt bara åt slumpen, åt en ren hasard, ty något annat är det icke än hasard. Men det är en hasard, som kanske landet en vacker dag skulle kunna få betala ganska dyrt.

Vad jag slutligen skulle vilja säga i detta fall är, att vad som pågår och vad som göres från regeringens sida är, att man slår sönder det som finnes. Se icke herrarna, att i det arbete, som vi nu äro sysselsatta med, fördärvar man den organisation, som vi hava, och om vilken herr Engberg talade om, att han skulle skapa en annan organisation i stället för den. Ser man icke, att organisationen består i en hel mängd faktorer, av fasta kadrer, av truppförband, av, jag skulle vilja säga, en anda, som har fortplantats under årtionden och under generationer. Ser man icke, huru den rives ned undan för undan, huru traditionen inom försvaret ryckes bort och huru den fördärvas? Märker man icke allt detta? Herr krigsministern talade om, att han nu ville införa två repetitionsövningar, och han utvecklade vitt och brett, hurusom de två repetitionsövningarna skulle ge lika mycket folk som förut tre ha givit. Jag behöver icke alls inlåta mig på den saken, därför att det redan är bemött. Utskottet har bemött det med siffror, och det är alldeles klart, att herr krigsministern i det fallet icke kan visa, att han har inne under två repetitionsövningar så mycket folk, som man förut har haft under tre, även om årsklasserna blivit något större. Följaktligen blir det något försämrat. Men jag skulle kunna begripa herr krigsministern någon smula, om han sade, att han ville nöja sig med två repetitionsövningar, därest han i stället gåve den tid, som då kunde inbesparas, till den första utbildningen, men det gör han naturligtvis icke. Från den första utbildningstiden tar han bort något och från repetitionsövningarna tar han likaledes bort något.

Sedermera kommer han till något, som utskottet med skäl betecknar såsom stridande emot hela andan av värnpliktsidén, ett uttalande som jag skulle vilja på det allra bestämdaste understryka, när herr krigsministern vill under vintertiden sätta in ett antal

Ang. lag om ändrad utbildningstid för värnpliktiga av 1920 års klass. (Forts.)

värnpliktiga för att göra tjänst att vårda materiel, vårda persedlar och göra vakttjänst, men som icke få göra något annat. I det fallet har majoriteten inom försvarsrevisionen och med den utskottet gått in för, att de vilja skapa en möjlighet att under vintern hava inne så mycket folk, att man samtidigt som man upprätthåller denna persedelsvård och vakttjänst likväl kan bereda dessa värnpliktiga någon övning och någon utbildning. Hava herrarna varit så goda och observerat, att med det system, som herr krigsministern nu förordar, skulle ett antal värnpliktiga icke göra något annat än att under vintern gå och vårda materielen och förrätta vakttjänst? Vilja herrarna verkligen vara med om, att vi utnyttja värnpliktstiden på detta sätt? Då säger jag: lej då hellre folk emot betalning och låt dem göra detta och låt de andra vara fria, om man vill upprätthålla en värnplikt, som måste gå ut på att den värnpliktige skall erhålla övning, så att han kan känna med sig, att han blivit en levande lem i Sveriges försvar, en sådan levande del av det, att han kan i händelse av fara och behov gå ut såsom en man i ledet och göra sin tjänst till fäderneslandets försvar! Vilja herrarna verkligen vara med om, att en stor del av dessa värnpliktiga i stället skola degraderas till att icke göra något annat än persedelsvård och vakttjänst? Mina herrar, det är vad herr krigsministern med sitt system vill leda oss in i. Jag vill icke tala om vad detta betyder för de fast anställda, för officerare, för underbefäl och manskap och övriga fast anställda. Det är icke någon trupp inkallad, utan de avdelningar, som äro inkallade, skola endast vårda materilen och göra vakttjänst. Vad blir kvar till övning åt de fast anställda? Allting drages fullkomligt på sned, och de komma icke att få någon övning alls. Mina herrar, när vi gå att avgöra denna fråga, skulle jag vilja bedja er att även betänka, att själva idén och själva tankegången med att man skall försvara landet är dock för hög för att man skulle vilja draga ned försvaret till att bliva endast ett kvasiförsvar. Vi böra betänka, att när vi utbilda våra värnpliktiga, så måste vi väl ändock ställa det så, att de alla erhålla en utbildning, som är så pass tillräcklig, att de verkligen skulle kunna fullgöra sin funktion i farans stund på något tillfredsställande sätt.

Herr Engberg har vädjat till lantmännen i denna kammare. Ja, det är rätt egendomligt att höra herr Engberg vädja till betydelsen av det produktiva arbetet. Jag säger det är egendomligt efter vissa beslut, som herr Engberg och hans parti varit med om att fatta, och som strida emot all tanke på hänsyn till det produktiva arbetet. Men herr Engberg har vädjat till lantmännen, att de skulle tänka på vilken betydelse det är för det produktiva arbetet, om man nu kunde pruta ned värnpliktstiden från 180 dagar till 150 dagar. Ja, herr Engberg fick ju en proselyt, en, men ett lejon, nämligen herr vice talmannen. Han var säkerligen på samma linje förut, ty mig förvånar det icke alls, att herr vice talmannen fattade galoppen och kom in på den linjen genast. Herr Engberg fick också den stora tillfredsställelsen att där borta på Norr-

Ang. lag om ändrad utbildningstid för värnpliktiga av 1920 års klass. (Forts.)

landsbänken två eller tre liberala lantmän uppträdde och instämde med herr vice talmannen.

Jag skulle vilja säga — jag skall visst icke, mina herrar, inlåta mig på något sådant som att vädja till den ena eller den andra klassen — jag skulle endast vilja säga detta: vilja icke herrarna vara goda och betänka, att vi hava nu en värnpliktstid av 340 dagar, nu stå vi i begrepp att reducera den, och här komma majoriteten i försvarskommissionen och utskottet med sitt utlåtande dikterat av liberala män och föreslå, att dessa 340 dagar skola reduceras till 180 dagar. Skulle icke herrarna vilja vara goda betänka, om icke det kan vara nog med detta? Kunna herrarna verkligen vilja förlita sig på att herr krigsministern och herr Engberg kunna gå i god för, att om de få sin vilja fram och tiden blir nedsatt till 150 dagar, de också äro beredda att taga på sig möjligheten att under dessa 150 dagar skapa en tillfredsställande utbildning? Att de taga ansvaret, tror jag, det är mycket lätt att taga ansvaret, därför att om olyckan sedan kommer på oss, då finns det ingen, som kan taga varken herr Per Albin Hansson eller herr Engberg för huvudet, och det lönar sig för övrigt icke alls att göra det, ty det har ingen betydelse. Herrarna ha i det fallet visserligen ett ansvar, och alldeles särskilt har herr krigsministern ett mycket stort ansvar, som han för övrigt delar med samtliga sina kolleger i statsrådet. Men äro herrarna verkligen beredda att i detta ögonblick, när vi var enda en i denna kammare dock måste taga ansvaret — ty det finns icke någon som kan krypa från den saken — var enda en med sin röst denna dag bekräfta, huruvida han är beredd att följa majoriteten i försvarsrevisionen och majoriteten i utskottet, som säga att 180 dagar är det minsta möjliga, eller huruvida han vill följa herr krigsministern, herr vice talmannen och herr Engberg!

Herr talman! För min del är jag naturligtvis icke tillfredsställd med det, som majoriteten inom försvarsrevisionen kommit till. Men jag behöver icke uppbära något klander för, att jag i detta ögonblick förklarar, att då det icke finnes någon möjlighet att komma längre än till denna majoritets mening, att jag då ger min röst för de 180 dagarna. Den saken borde kunna förstås av var och en.

Herr *Lübeck* instämde häruti.

Herr N i l s s o n i Vibberbo: Herr talman! Jag är ingen general såsom herr Hammarskjöld och ej heller någon remontuppfödare som herr Jönsson i Revinge, utan jag är en man från de djupa leden. Jag saknar därför den ingående sakkunskap som till exempel herr Hammarskjöld och likaså herr Jönsson i Revinge. Det är icke heller min mening att tala från den synpunkten, utan jag vill tala från de synpunkter som gälla för en man från de djupa leden.

Det anmärkningsvärda i denna debatt är nämligen, att när det gäller att taga hänsyn till människorna, personerna, har icke, såvitt jag kunnat märka, någon särkild betoning gjorts i det avseendet, och dock vill jag säga, att när det gäller försvaret, stå kanonerna

Ang. lag om ändrad utbildningstid för värnpliktiga av 1920 års klass.

(Forts.)

och gevären stilla och tysta i sina gömslen, därest icke människornas vilja och kraft och håg äro med. Jag menar sålunda, att det är denna faktor, med vilken man huvudsakligen måste räkna, men i herr Lindmans anförande, som jag måste beteckna såsom underbart lättsinnigt, har icke ett enda ord i denna riktning hörts.

På den tid man lade grunden till våra kaserner, inbröt en ny tid i vårt försvar. Jag vill icke säga, att den nya tiden blev till välsignelse varken för folket eller för försvaret utan tvärtom. Förut byggde man på människorna, på personerna och deras fosterlandskärlek, och det var icke ovanligt, att man på den tiden med övertygelse sjöng: »Kraft och mod, liv och blod, jag offrar för din ära.» Sedan kasernlivet börjat, har här en ändring skett. Från denna tid bygger man försvaret på kanoner, på fästningar, på båtar och dylikt och räknar föga eller intet med människorna. Detta fördärvar människomaterialet. Så började bolsjevism och antimilitarism utveckla sig i förskräckande grad, och jag vädjar till kammarens ledamöter att tänka på, var vi stå i denna stund. Nu är det ju sant, att vi måste tänka på att råda bot för detta onda, ty ett ont är det. Emellertid kan man nu mera inte lita på våra unga män, icke heller på kanoner och dylikt. Här måste ovillkorligen en ändring till det bättre inträda, men på vad sätt skall det ske? Det sker icke på annat sätt, än att man lagar så, att vi åter kunna lita på våra unga män. Och detta sker enligt min mening genom förkortning av övningstiden. Jag känner till så väl från mitt eget hem som från andras att fält- och kasernlivet är för våra söner till hälsa och moral nedbrytande. Ty våra kaserner äro inga högskolor, där man bildar karaktärer och moraliska personligheter. Nej tvärt om! Och då står herr Lindman här och önskar, att man skall fortsätta på den vägen och sålunda bryta ned fosterlandets säkraste försvar, våra söner.

Jag har fått mottaga åtskilliga anmärkningar med hänsyn till mitt arbete i försvarsrevisionen. Herrarna känna dock till, att, då jag blev inkallad i försvarsrevisionen, skedde det icke därför, att jag var i besittning av någon särdeles stor sakkunskap på detta område, utan jag inkallades endast som en man ur de djupa leden. Jag vill därför tala till förmån för de djupa ledens folk ute i landet, och det är därför, som jag går på en så stor inskränkning som möjligt med hänsyn till försvarsväsendet. Kan man åstadkomma detta, tänker jag, att våra unga män skola vakna till medvetande om att de dock ha ett fosterland, och ett fosterland, som är värt att försvara med hjärta och med liv, och de skola göra det.

Jag vill endast något erinra om hur det var på Engelbrekts tid, då fogdarna regerade här i landet. Det fanns, vad folket angår, ingen förberedelse att möta denna fiende, då det gällde att försvara fosterlandet och våra hem. Med energisk ansträngning grep man de möjligheter som kunde uppbringas och bakom dessa stod den mänskliga viljekraften samlad och inför denna föllo fogdeborgarna och landet rensades från fienderna.

Ang. lag om ändrad utbildningstid för värnpliktiga av 1920 års klass. (Forts.)

Jag hade aldrig kunnat tänka mig, att en sådan framstående personlighet som general Hammarskjöld, som jag i försvarsrevisionen lärt känna som en präktig kraft, i denna debatt skulle draga in åttatimmarsdagen, men det har han dock gjort. Jag anser, att åttatimmarsdagen icke har något med denna fråga att skaffa, men han ville draga in den för att komma åt mig, och han gjorde det på det sättet, att han sade, att, då det gällde åttatimmarsdagen, ville jag icke vara med om att bryta ned densamma, utan jag ville försvara den lagen, men när det gällde de militära anordningarna, ville jag vara med om att bryta ned dem. Men herr Hammarskjöld, detta är väl dock en väsentlig skillnad! Jag kan icke finna, att likheten är någon, men skillnaden är ganska stor. Försvarsrevisionen har ju sig ålagt att så långt som möjligt försöka minska försvarsbördorna. Det är vårt arbete att försöka göra detta, och jag har härvid, liksom herr Hammarskjöld själv, efter min övertygelse handlat efter de tankar och principer, som jag anser vara bärande, från de djupa leden sett och betraktat. Jag har sålunda icke varit med om att riva ned något. Jag antar, att herr Hammarskjöld menar lagen av år 1914, men det är ett faktum, att det nog icke är många i denna kammare, som tro på möjligheten att behålla den militära lag, som kom till stånd år 1914, utan det måste bli en ändring.

Herrarna inom försvarsrevisionen, som tillhöra det liberala partiet, ha med entusiasm anslutit sig till nationernas förbund. Varför gjorde dessa personer detta? Jo, de trodde naturligtvis på möjligheten av att nationernas förbund skulle kunna åstadkomma en lättnad och en inskränkning i militärbördorna, och det var därför, som de ville, att vi skulle ansluta oss till nationernas förbund. I denna debatt har det dock sett ut, som om icke detta riktigt hållit streck, ty det ligger på sätt och vis en sorts motsägelse i deras ställning till nationernas förbund och till försvarsfrågan.

Jag har även i första kammaren blivit anfallen för mitt uppträdande i denna fråga, och detta särskilt av herr Kvarnzelius. Jag får säga, att det är litet tråkigt, att herr Kvarnzelius icke skall vara här, så att jag får tala till honom personligen. Han ansåg mig vara ett mysticum i försvarsrevisionen. Detta skulle betyda, att han icke riktigt förstod sig på var jag egentligen stod hemma. Men mina herrar, om man vill konstatera ett politiskt mysticum, behöver man endast säga: Kvarnzelius, så är den saken klar för alla. Det veta vi.

Det är en sak i utskottsmajoritetens förslag, som jag i detta sammanhang på det bestämdaste måste protestera emot, nämligen frågan om vinterlinjen. Vi få väl ändå alla lov att säga, att vinterlinjen är något, som vi verkligen måste taga avstånd ifrån. Under vinterövningarna bliva en hel mängd beväringar förstörda till sin hälsa och totalt nedbrutna. De få dessutom utföra arbete, som jag för min del icke begriper, vad det skall tjäna till. Man ställer upp beväringar för att vintern lång bevaka en gammal fallfärdig bro. Med vissa ombyten få de stå där dag ut och dag in för att bevaka denna bro, som kanske ingen människa kan gå över, och vad är det då,

som det gäller att försvara? De få stå där och frysa och taga skada till sin hälsa. Sådant har skett, och det kommer också att ske.

Ang. lag om ändrad utbildningstid för värnpliktiga av 1920 års klass. (Forts.)

Det var emellertid icke härom, jag ämnade tala, utan om en helt annan sak. Det ligger nämligen så till att för de egentliga vinterövningarna har man huvudsakligast tänkt utkalla bondpojkar och bonddrängar, och man motiverar detta därmed, att de just icke ha något att göra vintertiden. Och det skall vara sakkunniga, som känna till vårt land på ett sådant sätt! Mina herrar, just under vintertiden är det, som våra bondpojkar och bonddrängar ha det allra mesta att göra, ty då gäller det att köra timmer och ved och att försöka skaffa någon slant i kassan. Då kommer man och fordrar, att just dessa människor skola utkallas till vinterövningarna. Det finns enligt min tanke absolut icke något förnuft däri, eller rättare sagt, det ger tillkänna, att vederbörande, som så kunna tala, icke ha någon kännedom om förhållandena ute på landet.

Ja, det vore ju åtskilligt mera att säga i denna fråga, men jag skall icke upptaga tiden längre. Jag tänker, att min ställning till frågan nu skall vara klar, och varför jag i detta fall gått på det minsta möjliga torde också vara klart för alla.

Herr talman, jag skall be att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts proposition.

Herr Norman: Herr talman! Jag begärde ordet, då herr statsrådet och chefen för lantförsvarsdepartementet i sitt anförande ansåg lämpligt att draga in min enkla person i debatten och erinra om ett anförande, som jag höll i en från denna vitt skild fråga, nämligen frågan om förlikningsmännens avlöningar. Jag tillät mig i detta mitt anförande kanske mot en hel del personers innersta önskningar att något erinra om en del statsfinansiella frågor och förhållanden. Det var då en talare, statsutskottets vice ordförande, som frågade, hur jag, då jag här i denna speciella fråga försökte förfäkta sparsamhetens talan, komme att ställa mig, då vi litet senare under förhandlingarna komme in på den nu föreliggande frågan. Jag deklarerade då ärligt och uppriktigt, att jag i denna fråga komme att ställa mig på den ståndpunkten, att jag komme att ge min röst för utskottets förslag, därför att jag fann detta förslag innebära det minsta möjliga, som man under nuvarande synnerligen oroväckande förhållanden skulle kunna anse försvarsväsendet betjänt med. I detta mitt uttalande, att tidsläget var synnerligen oroväckande, ville herr statsrådet då lägga den meningen att jag särskilt skulle åsyftat vår allra närmaste granne i öster, och han tog detta till intäkt för ett särskilt angrepp på mig och även på en efter mig kommande talare, i syfte att härigenom få ökade utsikter att vinna resonans i kammaren för sin mening, då han förfäktade regeringens förslag.

Jag måste för min del säga, att jag, då jag replikerade statsutskottets vice ordförande, icke hade den ringaste tanke på vare sig vårt närmaste östra grannland eller därmed förknippade frågor, men jag tänkte på det allmänna politiska läget. Jag tänkte på förhållandena sådana de gestalta sig överallt i världen, och jag tänkte på att det icke

Ang. lag om ändrad utbildningstid för värnpliktiga av 1920 års klass. (Forts.)

alls är en sådan tid, som tyder på att vi nu skulle ha kommit i den eviga guldåldern.

Ett stort antal av denna kammares ledamöter voro ju för ett par dagar sedan på ett i pressen omtalat besök på den engelska eskadern ute vid Nynäshamn. De, som då voro med för att se på dessa pansarkolosser, fingo ett starkt intryck av den militära styrka som där fanns representerad. Jag tror också, att de, då de voro ombord på det stora slagskepp, som för närvarande är världens största, fingo ett visst intryck av den makts resurser, som ligger bakom, och de fingo kanske tillfälle att göra vissa reflexioner, då man talade om, att denna oerhört stora och dyrbara båt för närvarande visserligen är världens största men endast för en liten kort tid, ty det finns andra stater, som bygga ännu större båtar. Vad tyder detta på? Vad tyder det på att trots att vi nu ha kommit till ett slut på det fruktansvärda världskriget, trots det att det tillkommit ett nationernas förbund, till vilket vi, vilket jag för min del beklagar, anslutit oss, trots allt detta pågår ute i världen hos de stora och mäktiga oerhörda rustningar? Man tävlar om att åstadkomma de mest fulländade förstörelseredskapen, England å sin sida, Amerika å sin sida, Japan å sin sida o. s. v. Detta tyder verkligen icke på att man nu tänker, att konflikterna mellan folken tillhöra det förgångna, utan att man tror, att det med nya tider kan komma nya konflikter.

Ser man på hur förhållandena utveckla sig, utanför vår egen världsdel och inom densamma, såväl i vårt närmaste östra grannland som i landet närmast intill, eller om man ser på hur det ser ut i södra Europa, eller hur det ser ut, när det gäller uppgörelser mellan de segrande ententemakterna, icke är det något, som alldeles säkert ger vid handen, att konfliktanledningarna nu äro fullständigt ute ur världen, och att vi nu mycket väl kunna bereda oss på den eviga fredens rike.

Det var dessa tankar, som föresvävade mig, då jag fällde mina ord, att förhållandena i världen ingalunda äro sådana, att vi, som känna ansvar mot vårt eget land, ha rätt att åsidosätta omtanken om vårt lands värn, och att under sådana förhållanden det föreliggande utskottsförslaget synts mig vara det minsta möjliga, som i denna situation kunde erhålla mitt stöd.

Detta mitt uttalande, som, jag försäkrar det ännu en gång, icke hade de minsta biavsikter mot våra närmaste grannländer, försökte nu herr statsrådet och chefen för lantförsvarsdepartementet att uttolka på det sättet, att jag här hade sagt något om att vi i vårt land behövde särskilt starka försvarsanstalter med hänsyn till vissa för vårt vidkommande och för närvarande särdeles aktuella förhållanden. Han ville också lägga något liknande i munnen på en efter mig kommande talare, tillhörande ett annat parti än mitt. För min del får jag förklara, att ett sådant försök att utnyttja ett uttalande, som icke alls hade den avsikt, han ville lägga i det, synes mig synnerligen, jag tvekar om att använda det uttryck, jag har på tungan, men jag vill säga, olämpligt. Ett sådant uttalande från statsrådsbänken fäster ju på det gjorda uttalandet en annan prägel än vad med detsamma var avsett.

Jag förstår mycket väl, att herr statsrådets avsikt med det utta-

Ang. lag om ändrad utbildningstid för värnpliktiga av 1920 års klass. (Forts.)

lande, han gjorde, var att vinna kammarens öra för sin speciella framställning i en inrepolitisk fråga, och att vinna ett större antal röstande, än han möjligen annars skulle ha vunnit för regeringsförslaget, men att för detta syftemåls vinnande söka utnyttja mitt uttalande på det sätt, han gjorde, och att ge detta uttalande en större och utrikespolitisk räckvidd, synes mig vara ett tillvägagångssätt, som jag här måste beteckna såsom för vårt land helt annat än gagneligt. Jag ber, herr talman, att här få inlägga en alldeles bestämd gensaga emot herr statsrådets försök att inlägga en sådan mening i vad jag i annat sammanhang en passant tillät mig yttra.

Sedan var herr statsrådet inne på en annan sak — ja, hans anförande skulle kunna ge mig anledning till en rätt utförlig kritik, och jag tillåter mig säga, att det anförandet från statsrådsbänken var synnerligen svagt och icke av beskaffenhet att ge ökad prestige åt statsrådsbänken. Herr statsrådet påpekade såsom något synnerligen anmärkningsvärt, att i denna fråga under nuvarande förhållanden högern, som förut hävdat försvarsintresset, alldeles nedlagt sin talan. Från högerhåll har det dock blivit sagt att vi icke finna oss tillfredsställda med det föreliggande förslaget, men att vi under nuvarande förhållanden ansluta oss till det då inga möjligheter f. n. finnas att få fram något bättre. Vidare framhöll herr statsrådet att det nu var förnämligast liberalerna som förde försvarets talan ehuru de förut stått på en ståndpunkt, som varit mindre försvarsvänlig än högerns, varjämte det egendomliga inträffade, att bekämpandet av denna liberalernas uppfattning måste ske från herr statsrådet och chefen för lantförsvarsdepartementet. Jag tillåter mig då säga, att jag vill ge herr statsrådet rätt uti att det är ett mycket egendomligt förhållande, att chefen för det departement, som har att föra försvarets talan, här uppträder såsom talesman för dem som vilja rasera försvaret. Men det sammanhänger nog med en del andra omständigheter, som man kanske kommer att få tillfälle att taga under närmare skärskådande litet längre fram.

Jag har anledning att för min del i viss mån beklaga det förhållandet, att den nuvarande chefen för lantförsvarsdepartementet haft tillfälle att från statsrådsbänken uttala sig så, som han gjort. Jag vill nämligen erinra om att vid fjolårets urtima riksdag under en debatt, som ägde rum den 27 september, jag fick anledning att ge en liten kort replik till dåvarande endast ledamoten av denna kammare herr Per Albin Hansson i Stockholm, vilken i en replik till dåvarande krigsministern sagt: »jag tror, att jag aldrig kommer att hysa något obetingat förtroende för någon försvarsminister». Med anledning av detta herr riksdagsmannen Per Albin Hanssons uttalande tillät jag mig, såsom framgår av protokollet, uttala en stilla önskan om att vid en eventuell rekonstruktion av ministären herr Per Albin Hansson i Stockholm måtte insättas såsom försvarsminister, i vilket fall han enligt egen utsago komme att förlora sitt nu väl stora självförtroende, vilket alltid vore av ett visst värde. Jag beklagar blott, att mina önskningar endast till hälften blivit uppfyllda. Herr Hansson blev krigsminister, men därvid stannade det. Det självförtroende, som tidigare präglade herr riksdagsmannen Hansson, synes icke ha lämnat nuvarande statsrådet

Ang. lag om ändrad utbildningstid för vänpliktiga av 1920 års klass. (Forts.)

Hansson, men det självförtroendet står icke alls i någon som helst överensstämmelse med det sakliga underlaget för ett dylikt förtroende. Och den nuvarande försvarsministern ställer sig på den ståndpunkt, han gjort, och påstår, att om man från motsidan kan säga, att om man ökar 150 dagar med 30 till 180 dagar, som herrar liberaler inom försvarsrevisionen gått på, kan man mycket väl gå i fortsatt tempo och lägga till ytterligare 30 dagar och ytterligare 30 dagar o. s. v. o. s. v. och förbättra och förbättra. Men går man på med denna argumentation, kan man också komma med en annan och säga, att när en krigsminister säger att om vi minska 180 dagar med 30 dagar ned till 150 dagar och ha det i alla fall rätt bra ställt, så kan man minska 150 dagar med 30 dagar och ytterligare med 30 dagar och fortfarande ha det bra ställt. Jag undrar, om den argumentationen, som chefen för lantförsvarsdepartementet hade, är hållbar. Jag tror, att han i det fallet gav ett synnerligen starkt hugg på sig själv. Det anförande, som hölls av herr krigsministern, finner jag helt enkelt sådant, att jag knappast har någon anledning att vidare gå in på ett bemötande av detsamma.

Däremot finner jag nu anledning att litet grand närmare undersöka, det anförande, som alldeles nyss hölls av ordföranden och chefen för bondeförbundets riksdagsgrupp i denna kammare och ledamoten av försvarsrevisionen herr Nilsson i Vibberbo. Han bekände visserligen, att han varken var general eller remontuppfödare och i följd härav icke hade någon sakkunskap, men han var i alla fall en röst ur de djupa leden och i denna sin egenskap ville han icke taga hänsyn till sakkunskapen och icke till en del andra saker utan blott taga »hänsyn till människorna och hänsyn till personerna». Det var på grund av denna hänsyn till människorna och till personerna, som herr Nilsson i Vibberbo här gjorde sitt uttalande. Nu vet jag egentligen icke, om man har anledning att taga herr Nilssons i Vibberbo — som ju för övrigt ej just tillhör de djupa leden utan är en hövding — uttalande på fullt allvar, ty vi ha hört förut i kammaren i dag erinringar om att han den ena dagen kan rösta för ett visst förslag och den andra dagen gå alldeles tvärt emot, ja reservera sig mot det förslag han röstat för, och när man på det sättet kan variera sin uppfattning, kan det hända, att det uttalande, som han i dag gjort, i morgon är förkastat. Jag har anledning att särskilt taga fasta på detta, därför att herr Nilsson i Vibberbo, när det i år gällde 8-timmarsdagen, som särskilt omnämndes i det nyss hållna anförandet, angrep mig för att jag då försvarade den ståndpunkt, herr Nilsson då för ett halft år sedan förfäktade såsom sann och riktig och förenlig med en verkligt demokratisk ordning, men vilken uppfattning han i år fördömer såsom rena ynkedomen. När man på det sättet varierar i uppfattningen om vad som är rätt från den ena dagen till den andra, från den ena veckan till den andra — ja, kanske från den ena timmen till den andra —, då får man nog vara litet tveksam, huruvida man får taga det sista anförandet såsom det riktiga uttrycket för en varaktig uppfattning.

Herr Nilsson i Vibberbo sade vidare något, som jag vid detta tillfälle anser mig ha anledning att taga upp. Han nämnde om att våra materiella försvarsanstalter, F-båtar och gevär såsom han yttrade,

äro stilla och tysta, om det icke funnes människor bakom. Ja, det är just detta, att vi vilja ha människor bakom både gevären och på F-båtarna, herr Nilsson i Vibberbo! Men dessa människor måste ha litet övning i att använda alla de materiella försvarsmedel, som vi ha. Annars bli dessa med stora kostnader anskaffade materiella redskap mindrevärdiga; de skötas icke av kunnigt folk och de dyrbara materiella redskapen komma icke till sin fulla rätt. Även vi bönder — jag tillhör de enkla och djupa bondeleden — ha den uppfattningen, att, när det gäller att använda maskiner i jordbrukets tjänst, vilja vi alltid ha kunnigt folk. Maskinerna kunna nämligen annars fördärvas, om de icke kunna utnyttjas på lämpligt sätt, och jag tror, att samma förhållande även råder på andra områden. Jag kan icke se annat än att man skulle ha anledning att returnera herr Nilssons i Vibberbo replik till herr Lindman, då han sade, att herr Lindmans anförande var underbart lättsinnigt. Mig synes bondeförbundsordföranden hava haft ett anförande, som var, låt mig säga, mer än underbart lättsinnigt.

Ang. lag om ändrad utbildningstid för värnpliktiga av 1920 års klass. (Forts.)

Herr Nilsson i Vibberbo proklamerade nyss en uppfattning, som ställde honom i viss mån såsom försvarsvänlig. Han talade om huru man förr i världen sjöng: »med liv och blod försvaras skall den fria strand som än är vår». Det var förr i världen och den uppfattning, man då hade, gillar herr Nilsson i Vibberbo synnerligen skarpt, nämligen att med liv och blod försvara vad som är vårt eget. Men nu har det kommit andra tider. Nu behövs kanoner och båtar och fästningar. Och det tycker herr Nilsson i Vibberbo är galet och erinrar om hur det gick till på Engelbrekts tid. Men om vi skulle ge moderniteten på båten och inrätta oss efter medeltida förhållanden, är jag rädd för att det liv och blod, herr Nilsson i Vibberbo är villig att offra, komme att ges till spillo i litet större utsträckning än vad som är förenligt med våra intressen. Det är väl i alla fall på det sättet, att det är nödvändigt att följa med den moderna teknikens utveckling så framt man icke vill ligga efter, och den, som icke följer med får i allvarets stund offra mera av det levande människomaterialet än den som har bättre tekniska hjälpmedel. Om vi komme rustade såsom på Engelbrekts tid, vi bönder — herr Nilsson i Vibberbo är bonde och jag är bonde — och komme med våra pålyxor och liar och andra försvarsredskap, är jag rädd för att vi skulle komma rysligt till korta mot en angripande fiende, försedd med mausergevär, kulsprutor och andra moderna saker. Det är allt, tror jag, nödvändigt att för att skydda våra egna söners liv vara utrustad med moderna tekniska hjälpmedel. Jag har söner jag också herr Nilsson i Vibberbo och jag är rädd om deras liv och jag vill icke skicka ut mina pojkar med liar och pålyxor mot en fiende, som kommer modernt rustad. Jag vill att mina pojkar, om de en gång skola rycka ut, skola ha litet tekniska hjälpmedel och därjämte ha övning i att använda dessa, vilket i större mån kan göra det möjligt för dem att hålla en inbrytande fiende på avstånd. Härtill kommer, att man just genom att tillgodose — väl med ekonomiska offer, vilket jag är villig medge — anspråken på övning och på tekniska hjäpmedel, kanske får möjlighet att hålla krigets spöke utanför sina dörrar. Jag undrar, mina herrar, om vi kunde komma till tals mellan fyra ögon, på tu man hand utan

Ang. lag om ändrad utbildningstid för värnpliktiga av 1920 års klass. (Forts.)

politiska baktankar och utan en publik på läktaren, som lyssnar, och utan tidningsmännen, som referera våra anföranden, om vi icke litet var socialister och högermän, liberaler och vänstersocialister varenda en skulle säga att just de försvarsanstalter, som åtskilliga så hårt klandrat, som kostat oss så mycket, och som kom till stånd med 1914 års härordning, dock gjort oss ett oerhört stort gagn under dessa ofredens år. Och jag undrar vidare om icke just utlandet fick en viss uppfattning om vissa tilldragelser i vårt land, som man här i landet på flera håll klandrade, nämligen bondetåget — det skrattade man åt och pansarbåtsinsamlingen, som man fördömde, och 1914 års försvarsrevision, som man nu vill riva i stycken —, om icke detta dock gav utlandet den uppfattning, att svenska folket besitter åtskilligt av levnadsmod och livskraft och vilja att leva, att svenska folket är villigt att offra något för att bestå såsom folk, och att det skaffar sig åtskilliga tekniska hjälpmedel för att värna sitt oberoende. Jag frågar, om icke en sådan uppfattning inom vida kretsar i utlandet skapat åt Sveriges folk ett anseende, som kanske är större än det förtjänar. Och just det, att man ansett, att svenska folket har i sin hand åtskilliga försvarsmöjligheter, har avsevärt bidragit till att ge stöd åt den neutralitetspolitik, som Sveriges regeringar av olika färger fört. Detta visar, att de offer, som gjorts, icke varit förgäves, och att om också kostnaderna varit stora, dessa kostnader dock blivit väl uppvägda därav att vi därmed lyckats hålla vårt land och vårt folk undan direkt krigiska förödelser. Men om man är ense om detta, som man på tu man hand är ense om att erkänna, det fastslår jag för min del, då synes det mig lättsinnigt att nu vara med om att så i grund rasera vårt försvar, att den respekt för Sveriges rike, som förr varit tillfinnandes, nu bortelimineras mer och mer.

Jag skall icke här upptaga tiden länge. Jag känner synnerligen väl till, att herrarna icke alls äro uppbyggda av min predikan. Man önskar helst, att jag aldrig toge till ordet i denna kammare. Det vet jag. Men det kan ej hjälpas. Jag anser som min plikt såsom folkrepresentant att uttala min mening, och jag vet att bakom vad jag säger står en ingalunda obetydlig folkmening. Men då herr Nilsson i Vibberbo, bondeförbundets ordförande, avslutade sitt anförande med att rikta en replik mot en ledamot av försvarsrevisionen, som på samma gång är ledamot av första kammaren, och sade, att den mannen ville han komma till tals med här, därför att han tillåtit sig att beteckna herr Nilsson i Vibberbo som ett politiskt mysticum, skall jag säga, att jag för min del vill göra herr Kvarnzelius' ord till mina egna och beteckna herr Nilsson i Vibberbo som ett politiskt mysticum. I så fall är det tillfälle att emot mig rikta de eventuella anmärkningar, som här kunna komma i fråga. Ty om man står här i kammaren och säger, att jag är med om en politik sådan, att vi skola skapa ett folk, villigt att värna vårt land och att försvara den fria strand, som än är vår, men i samma andetag förklarar, att jag vill icke vara med om sådana åtgärder, som ge åt våra unga män möjlighet att utan allt för stora offer av liv och blod försvara vårt land, då förefaller mig en sådan ståndpunkt vara något egendomlig och väl krävande en förklaring. Och det nuvarande tidsläget är, jag vill nu en gång säga det, allvarligt och inbjuder ingalunda att tro på att vi

nu hunnit till det tusenåriga riket. Att under sådana förhållanden vara med om att i allt för stor omfattning rasera våra säkerhetsanstalter, synes mig synnerligen lättsinnigt. Och den sakkunskap, man på en del håll lättsinnigt talar om, synes mig vara obefintlig på åtskilliga håll.

Jag ber, herr talman, då givetvis inga möjligheter förefinnas att komma till annat och bättre resultat, att få yrka bifall till utskottets förevarande hemställan.

Med herr Norman förenade sig herrar *Andersson* i Knäppinge, *Olsson* i Berg och *Andersson* i Grimbo.

Hans excellens herr statsministern B r a n t i n g: Herr talman! Det hade ingalunda varit min avsikt att lägga mig i denna debatt, som borde föras på sakliga linjer mellan anhängare av större och mindre nedskrivning. Men jag kan ej hjälpa, när jag hörde deklamationerna här från åtskilliga håll — jag kom in just under herr Lindmans anförande — och de starka ord, som begagnats, lättsinne, hasard och annat sådant, om dem, som vilja gå så långt, som Kungl. Maj:t föreslagit ifråga om nedskrivning, att jag kände ett visst behov att polemisera mot användandet av sådana beteckningar. Det är nog ändock så, det veta de som varit med länge nog i riksdagen och hört diskussionerna i vår försvarsfråga gång efter gång, att det är samma stående argumentering, som återkommer alltjämt från dem som förorda det högsta förslag, som för ögonblicket har utsikt till framgång, mot dem, som anse, att man kan stanna vid något mindre. Från anhängarna till de förra beskyllas de, som anse, att man kan stanna vid något lägre, för lättsinne, för ansvarslöshet, som skulle göra sig gällande i deras betraktelsesätt, och man bedyrar i de högsta brösttoner, att får man ej detta högsta, är det fullständigt osäkert, om det egentligen gagnar något alls, det som bjudes, och om vi ej skola komma en dag, då olyckan är över oss, att dyrt få plikta för det bristande förutseende, vi visat. Men jag måste säga mig, när jag hört dessa debatter, att i regel har det varit något, som felat i dem, just själva beviset för, att den omhuldade ståndpunkten varit så stark och bärande i jämförelse med den andra, att den hade en sådan saklig överlägsenhet, som måste besegra motståndarna. Och jag kan ej hjälpa, att när jag nu hörde herr Lindman och den senaste ärade talaren tala för dessa 180 dagar, som det är fråga om från utskottets sida gent emot de 150, frågade jag mig själv hela tiden: om ställningen varit den att det stått i stället t. ex. mellan 210 och 180 dagar, tror man ej, att det med samma värme och alldeles samma argumentering hade förts fram den synpunkten, att dessa 180 dagar äro så mycket för litet, men med 210 kan man ändå komma någonstans? Då först blir det en smula värde för de uppoffringar, vi nedlägga för vårt försvar!

Om herrarna hade någon möjlighet att bevisa, att den månad, det skiljer här för flertalet värnpliktiga, vore av den avgörande betydelse, att det ena är en sönderrivning av vårt försvar, det andra något, som går ihop, då kunde man alltid resonera mellan de stånd-

Ang. lag om ändrad utbildningstid för värnpliktiga av 1920 års klass. (Forts.)

punkterna, då skulle det bli möjligt att verkligt överbevisa varandra. Men nu står det verkligen icke så, att en sådan saklig överbevisning är möjlig, utan det blir i mycket hög grad ett *tycke* hos dem, som stanna för den ena och den andra ståndpunkten, huruvida man anser, att man vågar sig på att stanna vid den ståndpunkt man intager eller måste gå något högre med hänsyn till syftet med det hela. Jag tror alltså icke, att de, som här ha förfäktat de större bördorna äro i stånd att verkligen på allvar kunna överbevisa oss andra om, att det är en sådan komplett rasering som man här försöker göra gällande om den större nedskrivningen tages. Och dessa deklamationer om den saken måste därför till sist, när man hört dem många, många gånger, förlora bärande kraft. Och det hjälper ej att de upprepas alltjämt, utan att något verkligt bevis kan anföras.

Det har talats här om, att det internationella läget är fyllt av oro och faror, och att vi icke stå vid tröskeln till det tusenåriga riket. Ja, för visso, vad som efter världskrigets avslutande har skett, det sätt, varpå uppgörelserna skett, har i hög grad inneburit en besvikelse för dem, som hoppats, att man genast skulle komma fram till en sådan sakernas ordning, som skulle möjliggöra ett jämviktsläge, grundat på erkännande av nationernas självbestämmelserätt och sålunda bärande inom sig själv god möjlighet till fortsatt fredlig utveckling, utan att det bleve sådan spänning och tryck mellan olika stater, som kunde ge anledning till våldsamma konflikter. För visso är det sant, att dessa svårigheter bestå. Men det kan å andra sidan icke förnekas, att den krigströtthet, som går över världen, och som inom alla nationer, segrande och besegrade, är mycket mycket stark, måste göra sig gällande, icke minst genom de ekonomiska synpunkternas framförande i första linjen. Den krigströttheten säger oss dock något om, hur det kommer att gestalta sig under den närmaste tiden. Vi veta dock, att det ej är så som före världskriget, när man i många stora länder stod med handen på värjfästet av fruktan för att motståndaren skulle slå till, och därför kände det nödvändigt att spänna krafterna till det yttersta. Nu har avspänning ägt rum. Den har utlöst sig genom denna fruktansvärda katastrof för hela världen. Och det ligger i sakens natur, att folken ej äro nu på samma sätt som förr organiserade med tanke på att gå ut i krigiska förvecklingar, utan nu ha de rätt, som påpekat, att vi ha att motse en period, där det blir väsentligt svårare att draga folken in i sådana äventyrligheter. Och vi ha därjämte fått skapad en föranstaltning, detta nationernas förbund, som må nu lida av brister och ofullkomligheter i början, men dock medför nya möjligheter till att genast från deras begynnelse kunna taga hand om uppkommande konflikter och avveckla dem på sådant sätt att det kan bli ett biläggande, som folkets stora flertal å ömse sidor önskar, utan att någon tillåtes att mot en häri enig folkvilja gripa till det sista medlet.

Vi ha här i vårt land, som lyckats bevara sin neutralitet, känt i allt fall också en del av de extra bördor, som de krigförande länderna måst åtaga sig. Må vara det skett i långt mindre utsträck-

Ang. lag om ändrad utbildningstid för värnpliktiga av 1920 års klass. (Forts.)

ning, men det har återverkat på vårt folk, det har för visso varit hos oss åtskilligt av samma trötthet, samma önskan att dessa extra bördor, som vi burit under kriget, måtte taga slut, och att man måtte taga hänsyn till den verkliga ställningen i världen. Och för den övergångstid, som nu förestår, för vilken man nu överlägger om en omläggning av försvarsväsendet, skulle en nedsättning i dessa bördor ju också bidraga till, att vi kunna samla våra krafter om de stora produktiva uppgifter, som hela situationen ålägger oss liksom alla andra länder.

När så är förhållandet, synes mig verkligen, att den kritik, som här riktas mot regeringens förslag, skjuter till den grad över målet, att man ej borde taga alltför stor hänsyn till densamma. Var och en vet, att jag för min del är fjärran från allt, som kan betecknas som en försvarsnihilistisk åskådning. Så länge förhållandena i världen icke tagit, internationellt, så fasta former, att vi kunna komma till ett fullständigt avväpnande, är det givet, att vårt land som andra måste under den tiden bevara något av de försvarsbördor, av de ansträngningar även på detta område, som krävas, för att vi icke skola i själva verket ställa oss utanför den *allmänna* nedskrivning med avseende å militärrustningar, varpå vi vänta, men varav vi för visso hittills sett bedrövligt litet just från de länder, vilka det tillkommit som maktägande att taga initiativ. Nedsättning *har* skett, det är sant, och ännu mycket större sådana planeras, men vi stå ännu blott vid början. Men hinner denna organisation, som heter nationernas förbund, väl taga itu med sin största uppgift, nämligen att gripa sig an med en verklig kamp mot den gamla militarismen, då finner den därmed också den uppgift, där vi mindre nationer skulle vilja med särskild glädje medverka, söka skjuta fram densamma och göra, vad på oss ankommer, för att den må bli förverkligad så snabbt och effektivt, som på något sätt möjligt är.

Och vi veta, att över hela världen är detta arbetareklassens fältrop. Huru splittrad arbetareklassen för närvarande än må vara i avseende på politiska taktikfrågor, — i den punkten överensstämma vi alla att det internationella avskrivandet av militärbördorna är ett mål, till vilket vi vilja föra mänskligheten. Och jag hoppas, att det i detta fall finnes resonans i vårt svenska land i de vidsträcktaste kretsar, icke blott inom arbetareklassen och bondeklassen utan även långt därutöver bland alla dem, som tänka allvarligt på framtiden, för ett sådant programs förverkligande.

Men jag återkommer till att om vi i det här föreliggande förslaget låta detta vara detta, så tror jag icke, att man bör skruva upp denna stridsfråga så, att man använder de stora ord, som från många håll fällts mot regeringens förslag, som det tänkbart uslaste av allt, som ingen människa med självaktning och ansvarskänsla kan vara med om, medan däremot detta andra, som ligger ett litet stycke ovanför, dock skulle vara något, som under nuvarande förhållanden vore ägnat att tillfredsställa. Vill man giva ett verkligt uttryck för huru det svenska *folket* i denna stund känner, att denna försvarsfråga bör ordnas under de övergångsår, som det här gäller, tror jag,

Ang lag om ändrad utbildningstid för värnpliktiga av 1920 års klass
(Forts.)

att man däri har god hjälp att gå ned till den gräns, som regeringsförslaget satt, en försvarsordning som i själva verket trots allt ingalunda är så föraktlig, som det här från några håll i debattens hetta har utmålats. Jag är säker om att med de möjligheter till att göra utbildningen givande, som rymmes inom ramen av regeringsförslaget, skall det med nitiska och för sitt värv intresserade officerare som ledare för denna utbildningsuppgift sannerligen ingalunda vara någon omöjlighet att åstadkomma de grundläggande färdigheter, som avses med densamma, så att man ingalunda skall kunna med fog säga, att vi, innan förhållandena stadgats ute i världen, ställa vårt land försvarslöst. Detta tal om en avskrivning av försvaret, om en desorganisering och sönderrivning av detsamma, måste jag tillbakavisa såsom sakligt oriktigt, att ej tala om att något sådant ingalunda avsetts genom regeringens förslag. Det är icke på minsta sätt bevisat, att något sådant skulle bliva följden av regeringsförslagets antagande mot deras mening, som kommit med dylikt tal.

Jag ber sålunda för min del få förorda, att detta förslag antages, ty jag tror, att vi därigenom här i denna kammare komma att giva uttryck åt, vad det svenska folket i själva verket önskar att dess representation skall besluta med hänsyn till försvarsfrågans nuvarande läge. Den tid kommer sedan, när en undersökning, huru det hela skall läggas, kan göras efter klarare linjer än nu är fallet, då det gäller blott ett provisorium. Och jag är övertygad om, att då vi alla lika mycket, oavsett om vi nu rösta för 180 eller 150 dagar, hålla på att ha ett fritt och självständigt Sverige, vi också alla då lättare skola finna varandra i gemensam strävan för att åstadkomma vad som då ännu kan behövas med avseende på vårt försvarsväsen, i avvaktan på att det internationella arbetet på avskrivning av den gamla militarismen har hunnit än längre fram.

Herr Jönsson i Revinge: Herr talman, mina herrar! Jag skall börja med att rikta några ord till min ärade vän och kamrat i försvarsrevisionen, herr Nilsson i Vibberbo. Han sade visserligen själv, att han icke var militärsakkunnig, men förvånansvärt är i alla fall att han tycktes utgå från att det skulle gå ungefär lika lätt att i vår tid, då man har maskingevär och maskinkanoner, utbilda sig till soldat som på Engelbrekts tid, då man slogs med liar och klubbor o. s. v. Jag hade icke väntat mig ett sådant uttalande. Det synes för övrigt, som om herr Nilsson i Vibberbo hade synnerligen lätt att byta om ståndpunkt. I fråga om marinen röstade han sålunda i försvarsrevisionen för 240 dagar och bidrog till majoritetsbeslutet i denna fråga. Sedan reserverade han sig och instämde i den socialdemokratiska reservationen till förmån för en nedsättning till 180 dagar och nu yrkar han bifall till ett tredje förslag eller regeringens, som för marinen upptager 210 dagar. Det är sålunda på tre veckor tre olika ståndpunkter. Och jag har verkligen svårt att förstå, huru en politisk ledare kan så där lätt och ledigt på så kort tid växla om ståndpunkt precis som det bär sig.

Ang. lag om ändrad utbildningstid för värnpliktiga av 1920 års klass. (Forts.)

Han uttalade sig också om vinterutbildningen och kunde icke förstå, huru man kunde vilja inkalla bondpojkar om vintern, då det är så mycket att göra. Han sade, att de av försvarsrevisionens ledamöter, som förordat detta arrangemang, hade icke alls begripit saken, icke begripit folkets eller landets eller ynglingarnas intressen. Det ser ut som om herr Nilsson i Vibberbo icke skulle varit utom Kopparbergs län, när han kan föra ett sådant resonemang, ty åtminstone i södra Sverige torde det — i enlighet med vad som uttalats inom försvarsrevisionen — vara utomordentligt lätt att även med den längre utbildningstid, som ifrågasättes för vintergrupper, få folk som fullständigt frivilligt anmäla sig, så att man slipper tvångsinkallelse. Ty en sådan fördel anses det vara i södra Sverige och som jag tror även i mellersta att få fullgöra värnplikten den tid då arbetstillfällena äro sämst.

Vidare ber jag att få påpeka för herr Nilsson i Vibberbo, att även enligt regeringens förslag, som han yrkat bifall till, förekommer vinterinkallelse. Om nu denna vinterinkallelse verkar så fysiskt nedbrytande på ynglingarnas hälsa, som han påstår, så synes det mig, att han borde tycka, att det är lika mycket synd om dessa över 3,000 man, som uttagas på vintern, låt vara uteslutande för vård- och vakttjänst, som om dem, som eventuellt skulle få vinterutbildning enligt vårt förslag. När det talas om rekrytövningar, så är det på det sättet, att den blir ett slags första tjänstgöring — denna vinterutbildning — ehuru den är förlagd till repetitionsövningarna. Den får inräknas såsom sådan.

När herr krigsministern hade ordet på förmiddagen, riktade han en verklig boxarstöt i inledningen av sitt anförande mot undertecknad och herr Norman i Läckeby. Jag skall med anledning härav be att ur det stenografiska referatet få läsa upp vad jag verkligen sade för att visa, huru herr krigsministern utlägger yttranden, som fällts här i kammaren. Jag sade:

»Nu kan man visserligen säga, liksom herr Engberg gjorde, att världens starkaste och största krigsmaskiner ha körts i kras under världskriget, men det finnes i alla fall tecken, som tyda på, att allt icke är så lugnt i världen, som det borde vara. Och vi veta ju, att det förekommit i ett visst lands press hotfulla uttalanden mot vårt land, vilka visserligen kanske icke betyda så mycket, men som i alla fall kunna anses vara ganska symptomatiska.»

Jag nämnde sålunda icke något visst land, vilket däremot herr krigsministern gjorde, och så fick jag från statsrådsbänken av herr Per Albin Hansson uppbära beskyllningen att vara sabelskramlare. Han slog sig för sitt pacifistiska bröst och vädjade till kammaren, om vi efter detta uttalande från min sida kunde här i kammaren bifalla utskottets förslag. Jag har verkligen svårt att förstå, huru herr krigsministern kan tala om sabelskrammel i detta sammanhang, och jag är sannerligen icke någon sabelskramlare. När man är med om att nedsätta övningstiden från 340 till 180 dagar, så finns det bra litet fog för slika beskyllningar. Skillnaden mellan regeringens och utskottets ståndpunkt är 30 dagar och herr Engberg t. ex., som

Ang. lag om ändrad utbildningstid för värnpliktiga av 1920 års klass. (Forts.)

varit med om den socialdemokratiska reservationen i försvarsrevisionen, vilken i fråga om marinen skiljer likaledes med 30 dagar, skulle ju då med lika mycket fog kunna beskylla regeringen för vapenskrammel därest 30 dagar längre är härmed liktydigt.

Herr krigsministern var för övrigt mycket förtörnad på den motion, som väckts i båda kamrarna. Han sade, att den var så från i tonen o. s. v. Det var väl företrädesvis en passus i motionen, som han riktade sig mot, nämligen: »Detta förhållande torde icke upphävas av det av departementschefen understrukna, av reservanterna förskottsvis lämnade medgivandet i fråga om reservationen, att densamma givetvis grundats på 'ett visst mått av godtycke'. Ej heller förändras innebörden av det av försvarsrevisionen framburna förslaget genom departementschefens accept av reservanternas egendomliga sats, att deras utbildningsförslag icke räknar med 'en krigsmobilisering för här ifrågavarande värnpliktiga'.»

Och så talas i nästa punkt om krigsministerns ansvar därvidlag. Nu förvånar jag mig icke alls över att herr krigsministern är litet förtörnad på motionens motivering. Men herr riksdagsmannen Per Albin Hansson tidigare har ju icke brukat uppträda med glacéhandskar i den politiska kampen och då kunde omöjligen vi, som väckt denna motion, drömma om att han skulle vara så ömtålig, att han icke tålte rent språk. Men är det så att i fortsättningen, herr krigsminister Hansson icke tycker om denna ton, så föreställer jag mig, att han själv anslår en annan än i dag, och då skola vi å vår sida taga i övervägande, huruvida vi icke böra modifiera våra yttranden litet.

Nu uppehöll sig herr krigsministern i förmiddags rätt länge med att utförligt bevisa den kolossala skillnaden i dagantal, som förefinnes, om regeringens förslag antages eller om utskottets förslag antages. Så vitt jag kan begripa, skiljer det sig över hela linjen med 30 dagar. Utom i fråga om den grupp, som inkallas för vintertjänstgöring. Beträffande denna grupp tror jag icke, att krigsministern kan förneka, att det bara behöves en tillåtelse så komma de värnpliktiga ganska säkert att frivilligt anmäla sig.

Nu har tydligen reservanterna mot utskottsutlåtandet känt sig besvärade över påpekandet att 3,360 unga män av 1920 års klass enligt Kungl. Maj:ts förslag icke få någon som helst utbildning, då de bara inkallas för vård- och vakttjänst, och det invändes, att de skulle få ett slags militär utbildning — med vakttjänsten. — Jag medger, att vakttjänst är ett slags militär utbildning, men reservanterna torde få svårt att få någon militär att gå med på att vakttjänst enbart gör en soldat, och dessa värnpliktiga skulle icke få annat att göra än att sopa, hålla varmt i logementen och förrätta den egentliga vakttjänsten. En sådan sysselsättning torde näppeligen göra dem till soldater. Och jag föreställer mig, att det hela skulle bli så dödande tråkigt, att av dem skulle skapas de av herr Nilsson i Vibberbo omordade försvarsnihilisterna. När man inkallar folk, duger det ej att bara låta dem förrätta drängsysslor, som följden blir enligt regeringens förslag. Jag tror det är nödvändigt, när verk-

ligen folk inkallas för fullgörande av värnplikten, att de då få sysselsättas med något annat än att bara göra vård- och vakttjänst.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr E. A. Nilson i Örebro: Herr talman mina herrar! Jag ber kammarens ledamöter icke bliva förskräckta för den här stora luntan, ty jag ämnar visst icke föredraga dess innehåll i sin helhet. Men det förhåller sig så, att som utgångspunkt för mitt anförande skulle jag vilja taga några satser ur den socialdemokratiska motionen n:r 177 av den 7 juni 1914. Jag gör det därför att motionen är undertecknad av fem ledamöter av den nuvarande regeringen. Det heter i denna motion: »Under de långa debatterna om övningstiden för härens huvudmassa är det i huvudsak tvenne olika meningar, som brutits emot varandra. Den ena, vilken Kungl. Maj:t tydligen upptagit, vill icke endast tillgodose behovet av utbildning för de inkallade värnpliktiga utan även åstadkomma sådan förläggning och utsträckning av värnpliktstiden, att härens krigsberedskap därigenom förstärkes. Man syftar härmed i själva verket mot skapandet av en stående värnpliktshär, samlad under fanorna året runt. Den andra uppfattningen hävdar däremot uttryckligen, att övningstiden icke skall sättas längre än vad som oundgängligen kräves för att göra den enskilde värnpliktige duglig att deltaga i en strid för landets försvar, samt lämna befälet nödiga tillfällen att leda större truppförband.

För vår del ansluta vi oss obetingat till den sistnämnda meningen.»

Och vidare heter det:

»Från vår utgångspunkt är det följaktligen angeläget att kunna bestämma längden av den övningstid, som, tillfullo utnyttjad, ger den enskilde värnpliktige erforderliga stridsfärdigheter.»

Och ytterligare heter det slutligen: »Åtskilligt talar för att man bör kunna, med bortskärande av den sammanlagt betydande tid, som nu användes till annat än till krigsutbildning, komma ned till ungefär 6 månader inalles.»

När jag nu med all uppmärksamhet har genomläst den kungl. propositionen så har jag där förgäves sökt efter en bevisföring för att man med den i den kungl. propositionen föreslagna tiden kan giva den värnpliktige en utbildning, som gör honom duglig till att, såsom det hette i motionen 1914 deltaga i en strid för landets försvar. Nu har visserligen hans exellens statsministern låtit förstå, att bevisskyldigheten på detta område åligger oss andra, men det är enligt min mening att ställa saken på huvudet. Det är den regering, som lägger fram förslaget, som skyldigheten åligger att bevisa, att den utbildningstid, som föreslås, är just så lagd och har just den längd och utsträckning att, som det heter i 1914 års motion, den giver den värnpliktige en sådan utbildning, att den gör honom duglig att deltaga i en strid för landets försvar. Något annat har det aldrig varit fråga om, att de värnpliktige skulle användas till.

Icke heller har jag haft möjlighet att kunna finna någon bevisföring därför, att man genom det sätt, varpå den kungl. propositionen har ordnat utbildningstiden, kan bereda befälet nödiga tillfällen att

Ang. lag om ändrad utbildningstid för värnpliktiga av 1920 års klass. (Forts.)

leda större truppförband, vilket 1914 ansågs vara en mycket viktig punkt. Och det har sannerligen icke sedan 1914 förlorat i betydelse. För att då tillgodose det kravet, ställde sig den socialdemokratiska motionen på den ståndpunkten, att det var alldeles nödvändigt att ha tre repetitionsövningar, att ha tre årsklasser inne sålunda. Nu anser departementschefen det vara nog med två årsklasser. Men bevisen för den ändrade ståndpunkten saknar jag fullständigt i den kungl. propositionen.

Den ärade talare, som först försvarade reservationen, anförde, att den militära sakkunskapen icke var tillfreds med vare sig utskottets förslag eller reservanternas förslag. Det är nog alldeles riktigt. Men därav följer alls icke, att man utan allvarlig skada kan taga vilket annat förslag som helst. Saken ligger egentligen så, att om man frågar vilken militär som helst i ansvarig ställning, vilketdera av de två förslagen, som giver de största möjligheterna för att bereda de värnpliktige den utbildning, som de ovillkorligen behöva, eller för att lämna befälet nödig utbildning i att leda större truppförband, så tvekar han icke om svaret.

Samme ärade talare talade också vitt och brett om organisationen bakom fronten. Han ansåg den vara den allra viktigaste. Men när jag hörde på honom, föreföll det verkligen, som om han alldeles förbisåg, att organisationen bakom fronten jämväl kräver en sådan organisation, att det går an att bilda en front. Förbiser man den omständigheten, förefaller det mig att det hela ligger så, att alltsammans ligger bakom.

Vidare anförde den ärade talaren, att de hittillsvarande organisationsformerna äro föråldrade. Utan tvivel äro de så. Men det riktiga är väl att draga upp grundlinjerna för den nya organisation, som man vill ha, innan man förkastar, vad man har. Därefter blir det att övergå till det nya.

Vidare anfördes det, att ingen ständig krigsberedskap är erforderlig. Därmed förhåller det sig så, att varken med utskottets eller med reservanternas förslag blir det någon ständig krigsberedskap. Den argumenteringen var således ett slag i luften.

Slutligen har hans excellens statsministern anfört, att här är det ju bara frågan om ett provisorium. Ja, visserligen är det det, men då vill jag erinra därom, att varje gång, då det på *andra* områden är fråga om ett provisorium, går man så tillväga, att man vid provisoriets utformande är övertygad om, att man icke genom detta provisorium föregriper resultatet av den slutgiltiga utredningen. Innan en sådan slutgiltig utredning föreligger, så att man kan bilda sig en bestämd uppfattning om, vad man ämnar slutgiltigt stanna vid, så brukar allvanlig regel bjuda, att man då icke går längre fram, än att man är viss om, att man håller sig på den säkra sidan.

Med anledning av vad jag sålunda har anfört och under en erinran därom, att medkammaren redan bifallit utskottets hemställan, anhåller jag, att även denna kammare måtte bifalla utskottets hemställan.

Ang. lag om ändrad utbildningstid för värnpliktiga av 1920 års klass. (Forts.)

Chefen för lantförsvarsdepartementet, herr statsrådet Hansson: Jag begärde ordet, därför att det fanns särskilt en sak i den siste ärade talarens anförande, som jag finner det vara av ett visst värde för den fortsatta debatten att från början få belyst. Den ärade talaren invände mot hans excellens statsministern, att det åligger regeringen att förebringa bevisning för att den övningstid, som föreslås, är tillräcklig för utbildning av soldaten. Jag vet icke, vad min företrädare i ämbetet åsyftar med sådan bevisning. Om han menar, att till Kungl. Maj:ts proposition skulle vara fogade utbildningsprogram, upptagande de olika övningsgrenarna och den tid, som skulle användas för envar av dessa, om han ställer på den kungl. propositionen det anspråket, så synes det mig vara berättigat att erinra därom, att även herr E. A. Nilson som krigsminister på sin tid framlade förslag rörande övningstiden. Jag har här i min hand — och jag kan icke underlåta att citera något därur på grund av det sätt, varpå erinran gjordes om regeringens skyldighet — Kungl. Maj:ts proposition nr 410 vid 1919 års riksdag. Det är fråga om nedsättning av övningstiden för infanteriet tilldelade värnpliktiga, och det heter på sidan 7: »Då nu fråga är om en begränsning av tjänstgöringstiden för infanteriet tilldelade vapenföra värnpliktiga av 1919 års klass, kunde det givetvis ligga nära till hands att härvid anknyta till den ordning, som var bestämd i 1901 års värnpliktslag. Enligt denna voro samtliga fotfolket tilldelade vapenföra värnpliktiga skyldiga att fullgöra en första tjänstgöring om 150 dagar, under andra året, vilken tjänstgöring i allmänhet tog sin början i april månad. Med hänsyn till angelägenheten av att under nu rådande förhållanden kunna i möjligaste mån ägna alla till buds stående krafter åt det produktiva arbetet ävensom i betraktande av den statsfinansiella ställningen, vilken nödvändiggör erforderliga besparingar, torde för den årsklass, varom nu är fråga, tiden för första tjänstgöringen böra bestämmas något kortare, och finner jag mig kunna föreslå, att den begränsas till 120 dagar. Vad repetitionsövningarna angår, finnes icke anledning att förelägga innevarande riksdag något förslag till ändring.» Om det är den sortens bevisföring för tillräckligheten av en viss övningstid, som herr E. A. Nilson nu begär skall presteras, så håller jag före, att i den kungl. propositionen presterats en bättre motivering än den herr E. A. Nilson i propositionen nr 410 presterade. Han yttrar sig nämligen icke alls om den föreslagna övningstidens tillräcklighet. Och när sedan de militära myndigheterna kritiserat det framlagda förslaget, yttrar departementschefen: »Då emellertid förevarande fråga måste bedömas icke blott ur militär synpunkt utan jämväl med hänsyn till andra förhållanden, finner jag mig, under åberopande av vad försvarskommissionen i ärendet andragit, böra tillstyrka, att framställning i ämnet i enlighet med vad av mig förut anförts göres till riksdagen.» Departementschefen ingår alltså icke på någon diskussion med de militära myndigheterna. Han förklarar sig icke vilja taga någon hänsyn till vad de anfört, därför att man måste anlägga även andra än militära synpunkter, och han åberopar försvarskommissionen, som likaledes utan angivan-

Ang. lag om ändrad utbildningstid för värnpliktiga av 1920 års klass. (Forts.)

de av huru nedsättningen av utbildningstiden skulle verka har uttalat, att på grund av hela läget är det lämpligt att göra den föreslagna nedsättningen.

Jag har icke kunnat underlåta att göra denna lilla parallell, därför att jag tycker man bör i allmänhet minnas åtminstone från den ena riksdagen till den andra.

Liksom i första kammaren har här åberopats den socialdemokratiska motionen av 1914. Och man har ansett det ytterst egendomligt, att socialdemokraterna nu förorda en kortare övningstid, än de förordade 1914. Det enklaste vore naturligtvis att replikera: Huru göra herrar liberaler? Var stodo herrar liberaler 1914? Och varför ha herrar liberaler nu gått ned till socialdemokraternas ståndpunkt 1914? Naturligtvis därför att det inträtt ett förändrat läge. Det är detta förändrade läge, som motiverar hela vår försvarsrevision, och det är detta förändrade läge, som också kan motivera, att socialdemokraterna nu förorda en kortare övningstid, än de gjorde 1914, då ställningen var en helt annan än nu efter världskriget och efter bildandet av nationernas förbund.

Emellertid åberopas nu de krav man då från socialdemokratiskt håll 1914 ställde på utbildningstiden.

Det ena var att de värnpliktiga skulle erhålla utbildning, det andra var att befälet skulle få tillfälle till förande av trupp i större förband. Jag vet icke, om det var något, som förbigick mig i den ärade talarens yttrande, men det förefaller, som om han icke direkt ville bestrida, att en rekryt kunde utbildas på de föreslagna 90 dagarna. Att ett sådant bestridande icke gärna kan göras håller jag för troligt, då till stöd för denna uppfattning kan anföras, att infanteriinspektören förklarat, att därest man skall göra en viss förkortning av övningstiden, bör rekrytskolan begränsas till 90 dagar. Även om infanteriinspektören naturligtvis icke givit sitt förord för en sådan nedsättning, är jag övertygad om, att han icke skulle ifrågasätta en inskränkning av rekrytskolan till 90 dagar, ifall han ansåge, att det icke vore möjligt att på denna tid ge en sådan utbildning, att de värnpliktiga kunna sättas in i större förband.

Beträffande frågan om möjligheten att ge befälet utbildning genom att röra sig med större truppmassor har jag under förmiddagen sökt visa, att man enligt det kungl. förslaget, trots det repetitionsövningarnas antal nedbringas till två, vid dessa övningar skall kunna få en tillräckligt stor kontingent värnpliktiga för att befälet skall beredas tillfälle till sådan utbildning.

Jag finner därför de av herr E. A. Nilson gjorda anmärkningarna icke grundade, och jag måste säga, att det icke kan åligga Kungl. Maj:t att förebringa en bevisning, som just skall övertyga herr E. A. Nilson. Saken är ändå, att den bevisning, som anförts av försvarsrevisionen, i den liberala motionen och i utskottets förslag, lider av mycket stora brister, och jag är övertygad om, att herr E. A. Nilson i själ och hjärta heller icke anser, att den bevisningen håller. Kungl. Maj:t skall anföra de skäl för sina

förslag, som Kungl. Maj:t anser föreligga, och Kungl. Maj:t har gjort det i detta fall. Om sedan herr E. A. Nilson underkänner skälen, kan man ingenting göra åt den saken. Det får avgöras i kammaren, hur många det är, som erkänna, att skälen äro bärande, och hur många, som anse, att de icke äro bärande. Jag måste bekänna att jag alltid räknat herr E. A. Nilson till denna senare grupp, som icke skulle godtaga skälen, och jag vill erinra därom, att det är först efter mycket starka påtryckningar från riksdagens sida man äntligen kommit därhän, att det tagits bättre itu med ett realiserande av kravet på en förkortning av övningstiden än vad som gjordes under 1919 års riksdag.

Ang. lag om ändrad utbildningstid för värnpliktiga av 1920 års klass. (Forts.)

Till herr Jönsson i Revinge, av vars anförande jag hörde endast en del, har jag icke mycket att säga. Den punkt, där han kände sig mest upprörd, var den som gällde sabelskramlet. Han har tydligen i sin upprördhet missförstått mig. Jag sade icke, att det var sabelskrammel, att man ville ha 30 dagars längre övningstid, men däremot sade jag, att man skall akta sig för sådana antydningar i motiveringen för ett visst förslag, att detta lätt får karaktären av sabelskrammel.

Herr Sommelius: Hans excellens herr statsministern talade om den ringa skillnaden mellan de olika förslag, som föreligga till behandling inom kammaren. Det är dock en skillnad på en månad, och det tycker jag är ganska avsevärt.

Det är i allmänhet så, att man redan i utskottet vid behandling av olika frågor delar upp sig efter politiska partier antingen det behövs eller icke, och därefter föras frågorna in till strid i kamrarna. På varje fråga, hur litet den har att göra med politik, lägger man politisk färg, och så har man gjort i dag. Då det gäller landets försvar, vore det önskvärt, att man någon gång tänkte på att försöka hålla politiken utestängd från våra förhandlingar. Det händer ju, att det ena partiet har en affär ouppgjord med det andra, och att man vill tvätta sin byk här i kammarens åsyn. Det är möjligt, att detta är till gagn för partiet, men det är förvisso icke till gagn för de frågor, som vi skola besluta om.

Det är ganska egendomligt, att över Dalabänken och Närkesbänken ännu svävar Engelbrekts ande. Det har varit så förut och var även fallet nyss, då herr Nilsson i Vibberbo framlade sina åsikter om försvaret och förklarade, att han vore en folkets man, en de djupa ledernas man. Det är visserligen herr Nilsson i Vibberbo icke — han är en hövding.

Han talade om de mänskliga krafter, som hade att utstå krigets förödelse och ohyggligheter, och förklarade, att man icke kunde lita på kanoner och skjutvapen. Det är alldeles riktigt, men det beror på, åt vilket håll de äro riktade. Det är heller icke så säkert, att man kan lita på mänskliga uppgifter. Det visas bäst av de herr Nilssons motsägande anförande, som herr Hammarskjöld i dag kunnat föredraga till vår uppbyggelse.

Ang. lag om ändrad utbildningstid för värnpliktiga av 1920 års klass. (Forts.)

Herr Engberg har hållit en längre filosofisk betraktelse i det föreliggande ämnet. Jag försökte sovra ut vad som verkligen kunde röra försvarsfrågan, men jag fick ej klart för mig mera än att han var betänkt på att åstadkomma en organisation. Det vore i så fall på tiden, om vi finge den organisationen färdig och klar helst innan vi gå till votering, så att vi kanske kunna taga den i stället för de tämligen svävande förslag, som här föreligga och av vilka — han sade det icke direkt, men man kunde förstå det av hela hans anförande — icke någotdera tilltalade honom, varför det kunde göra detsamma vilket man toge. Han gav uttryck åt den glada förhoppningen, att försvarsfrågan under alla förhållanden icke behövde oroa oss, ty vi hade nationernas förbund, som vakade över oss. Därför kunde vi gärna låta försvaret bli så litet som möjligt. Herr Engberg sade vidare, att den största hänsyn bör tagas till det ekonomiska läget, vilket icke får bagatelliseras utan nödvändigt kräver återuppbyggande och ökad produktion efter världskriget. Av kärlek till industrien och jordbruket riktade han en varm vädjan till kammarens lantmän att inse fördelarna av stegrad produktion. Jag ber få tacka herr Engberg för hans vänliga ord om produktionens betydelse. Det är synd, att han först i dag framfört denna sak, liksom det är synd, att vi först i dag fått veta något om hans nya försvarsorganisation. Han tänkte nog icke på samma vis den gång, då vi beslöto om 8-timmarsdagen, och icke heller när det gäller de förödande strejker, som i allra högsta grad skadat den produktion, som vi så innerligen väl behöva.

Jag skall nu be att få säga några ord om det försvar för de 150 dagarna, som krigsministern i dag framfört. Även detta anförande var enligt min mening synnerligen oklart, och det var dessutom fullständigt oriktigt, då han ville bevisa, att en övningstid på 150 dagar skulle bli mera effektiv än en på 180 dagar eller i varje fall vara fullt lika god. Nu vill jag säga, som herr statsministern förut i dag framhållit, att utskottet borde ha kunnat ordna värnpliktsfrågan så, att man kommit överens, men då detta icke skett, har man att välja mellan det ena eller det andra alternativet. Jag kan icke gå med på det förslag krigsministern så varmt förordat och anser, att vi böra betänka oss mer än en gång, innan vi fatta beslut om lägsta möjliga försvarsuppoffring, ty vi se ju dagligen utländska flottor på Östersjöns vågor, och rustningar bedrivas överallt i världen. I öster och söder flammar krigslågan, och den är synbarligen icke långt från oss heller. Vi ha sålunda ingen anledning att slå oss till ro, utan det kräves vakenhet och värnkraft. Kunna våra värnpliktiga få bättre övning med 180 dagar, är jag gärna med om den anordningen. Jag vill också erinra om att vi genom 1914 års härordning fått en för våra förhållanden mycket stark försvarsorganisation, och jag är övertygad om, att det utan 1914 års försvarsorganisation blivit mycket svårt för de regeringar, som under de tidigare åren suttit vid styret, att hålla Sverige fritt från inblandning i det fruktansvärda världskri-

get, och vi ha därför allt skäl att vara dem tacksamma för vad då för vårt försvar gjordes och därav hämta lärdom.

Herr Lindman har med rätta påpekat, att krigsministern icke vore en lämplig utrikesminister; jag ber få tillägga, att jag anser, att han icke heller kan anses som försvarsminister.

Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Ang. lag om ändrad utbildningstid för värnpliktiga av 1920 års klass. (Forts.)

Herr Edén: Herr talman, mina herrar! Det fanns uti herr statsministerns anförande ett ord, som jag skall ta mig friheten att taga fasta på, så mycket hellre som det med allt skäl kan användas för vissa påpekanden i förhållande till krigsministerns anförande på förmiddagen: det ordet nämligen, att det icke är värt, att vi skruva upp oss till att göra *alltför* mycket av skillnaden mellan de här föreliggande förslagen.

Det kan ju icke förnekas, att det i och för sig synes egendomligt, att det blir en så stor debatt i riksdagens båda kamrar om en vapenövningsfråga, där skiljaktigheterna, åtminstone de debatterade skiljaktigheterna, närmast röra sig om 30 dagar mer eller mindre för infanteriets övningstid. Så mycket bör väl i alla händelser vara uppenbart, att ingenting kan vara mera omotiverat, än när herr krigsministern uti den framställning, som har kommit ifrån försvarsrevisionens majoritet och accepterats av utskottet, finner en utgångspunkt för att tala om dem, som fört fram dessa förslag, såsom »bärare av de militaristiska synpunkterna», och för att karakterisera de skäl, som de anfört för sådana förslag, som »de gamla militaristiska fraserna». Man har väl ändock det anspråket på en talare i den ställningen, att han inte borde missbruka ordalag utav denna beskaffenhet om ett förslag, vilket icke blott innebär en *nedsättning* av den hittills lagstadgade övningstiden, på sätt som redan är sagt, från 355 till 180 dagar, utan därjämte också innebär en minskning utav den provisoriska övningstid för rekrytskolan, som bestämdes i fjol, från 120 till 105 dagar. Kan det kallas militarism, då förstår jag verkligen icke ordens valör. Jag tror, det kunde vara skäl, att vi ur debatten avförde alla sådana »fraser» — för att nu upptaga det ordet — ty de ha verkligen icke rum här.

Läget är sådant och problemet är så ställt, att här i själva verket icke är fråga om några »militaristiska synpunkter», utan här är helt enkelt fråga om huru vi skola på ett lämpligt och rimligt sätt ordna för oss under den övergångstid, som är nödvändig, medan försvarsrevisionen besinnar sig på det stora problemet om den blivande mera definitiva organisationen. Denna övergångstid behöva vi också för att låta förhållandena i världen sätta sig och få någon utgångspunkt av fastare art att stå på, när vi slutligen bestämma vår organisation. Detta är vad det nu gäller, ingenting annat, och det är också vad herr statsministern i sitt anförande så starkt strukit under. Här är tal om ett provisorium, ett provisorium under övergångstiden. Frågan gäller, huruvida

Ang. lag om ändrad utbildningstid för värnpliktiga av 1920 års klass. (Forts.)

man kan lämpligen lägga det provisoriet, utan att utsätta sig för alltför stora risker, på sätt regeringen föreslagit, eller om man måste gå ett fjät längre och taga det förslag, som försvarsrevisionen och utskottet förordat.

I detta avseende har man nu åberopat, att för den korta övergångs- och provisorietiden — det är statsministerns egna ord — är det angeläget att få en nedsättning, som ger folket möjlighet att ägna sig mera än förut åt det produktiva arbetet. Ingenting kan jag mera odelat underskriva än denna sats, tagen i dess allmänhet. Det är precis samma synpunkt, som jag på min tid har tillåtit mig göra till utgångspunkt vid instruktionen för försvarsrevisionen. Det är nödvändigt att göra en nedsättning i den 1914 stadgade övningstiden, ty vi kunna icke bära 1914 års organisation, och vi behöva både medel och arbetskrafter till det produktiva arbetet.

Men det är också nödvändigt att under denna övergångstid inrätta sig så, att man får ett något så när tillfredsställande resultat utav de uppoffringar, som i alla händelser måste göras. Det är nödvändigt att *inte* göra nedsättningen så, att man bryter sönder eller förlamar eller gör illusorisk den organisation, som vi ha. Det är nödvändigt att se sig väl före, innan man ger sig in på en nedsättning endast på grund av de allmänna önskningarna om en nedsättning, utan att ordentligt genomtänka verkningarna. Och i detta avseende nödgas jag säga, att herr statsministerns i övrigt så sympatiska anförande inte gav oss någon ledning alls. Där talades om att bara vi kunde komma igenom den här övergångstiden, så skulle vi alla, vare sig vi hålla på 150 eller 180 dagar, nog vara överens om att vi hålla på ett självständigt Sverige och på medlen för att värna dess självständighet efter vår förmåga. Vi skulle då icke behöva tvista så mycket om provisoriet. Det må så vara med dessa allmänna önskemål. Men om vi under övergångstiden genom alltför starka provisoriska nedsättningar bringa oss i ett läge, som försvårar för oss att sedan lösa det *stora* problemet, och som gör oss onödigt svaga och utsätter oss för risker, som icke varit behövliga, då ha vi missbrukat denna möjlighet till provisoriska nedsättningar.

Över huvud tror jag det är angeläget att från första början eller rättare sagt nu i slutet av denna debatt bestämt reagera mot en uppfattning, som uttalats av reservanterna i försvarsrevisionen och accepterats av departementschefen i hans proposition, den nämligen, att man skulle kunna gå till ett antal dagar, som regeringen föreslagit, med hänsyn till att det under dessa övergångsår icke synes nödvändigt att räkna med en krigsmobilisering för här ifrågavarande värnpliktiga. Jag hoppas på det allra livligaste, att så skall bli, att vi inte skola behöva räkna med en krigsmobilisering av dessa årsklasser. Men inte kan jag garantera det. Och framför allt: man glömmer uti denna framställning, att här är icke bara fråga därom, huruvida det kan komma på tal en mobilisering av dessa årsklasser värnpliktiga *under övergångsåren*, utan här är att

märka att den utbildning, som vi nu besluta, den är över huvud taget den enda utbildning de årsklasserna få för hela den tid de kvarstå såsom värnpliktiga. Verkningarna utav det, som nu beslutas för denna klass, sträcka sig hela vägen framåt, så länge den klassen över huvud taget kvarstår såsom värnpliktsklass. Ja, icke nog med det, de sträcka sig med all säkerhet till ytterligare en eller ett par, kanske tre årsklasser. Ty det ligger i öppen dag, att den övning, som nu kommer att bestämmas för 1920 års klass, den blir mer eller mindre prejudicerande för 1921 års klass, för 1922 års klass och kanske — man kan ju aldrig veta, huru lång tid revisionsarbetet tar och provisoriet i följd härav varar — även för 1923 års klass. Och vi kunna därtill lägga det faktum, som redan har visat sig, att detta förslag i fråga om 1920 års klass verkar tillbaka på 1919 års klass: också i fråga om den klassen föreligger redan en proposition, som avser en nedsättning av den i fjol beslutade rekrytskolan, visserligen — det skyndar jag mig tillägga — med särskild hänvisning till den sjuklighet, som rått under senvåren. Det bör tilläggas, att 1918 års klass på grund av sjukdom faktiskt blev totalt söndersplittrad och icke fick någon nämnvärd militär utbildning, i varje fall icke en utbildning av den beskaffenhet, som ens den korta rekrytskolan på 120 dagar kunde åstadkomma. Alltså få vi här en serie av årsklasser: 1919, 1920, 1921, 1922, kanske till och med 1923, som komma att stå mer eller mindre beroende av det beslut i fråga om övningstiden, som nu fattas.

Jag anhåller, mina herrar, att man tänker på den saken. Det blir en hel stor grupp av våra årgångar, som kommer att bli beroende av denna övningstid. Det gäller icke blott 1920 års klass och dess eventuella krigsmobilisering, det gäller under en följd av år, låt mig säga en 10 à 15, inemot hälften eller åtminstone tredjedelen av hela den kontingent, som ingår i en svensk armé, om den skulle behöva mobiliseras. Det är detta, som gör beslutet ur konsekvensernas synpunkt så betydelsefullt. Man måste komma ihåg dessa konsekvenser, när man tar sin ställning.

Nu har herr krigsministern velat göra gällande, att det förslag, som försvarsrevisionen framlagt, i själva verket icke skulle erbjuda några egentliga fördelar utöver det som regeringen framlagt. Det är samma synpunkt, som uttrycktes utav herr Engberg, när han anförde, att utbildningsresultatet skulle icke bli nämnvärt annorlunda med 180 dagar än med de 150. Herr Engberg tycktes t. o. m. förmena, att när man ifrån försvarsrevisionens majoritet och utskottet höll så starkt på dess förslag, så skulle det vara därför, att man »bitit sig fast» i grundlinjerna av den bestående organisationen och icke kunde skilja sig ifrån denna. Men detta är ju i dubbelt hänseende en fullständig förväxling av vad det gäller. Under övergångstiden måste alla, både krigsministern och de, som tänka annorlunda än han, hålla sig till den bestående organisationen. Den organisation, som *därefter* skall komma, det är en annan fråga, som ännu icke kunnat upptagas. Det är icke därför

Ang. lag om ändrad utbildningstid för värnpliktiga av 1920 års klass. (Forts.)

att man »bitit sig fast» vid den gamla organisationen, utan därför att man icke har någon annan ram än denna att utgå ifrån, som man måste påvisa, när det framlagda förslaget hotar vissa viktiga, vitala punkter i den organisationen. Ty just detta måste jag anse, att regeringsförslaget gör.

Det första, som faller i ögonen och som egendomligt nog har ganska litet talats om här i dag, det är, att regeringen har ansett sig kunna nedsätta rekrytskolan för infanteriet till 90 dagar, under det försvarsrevisionen har stannat vid 105. Man frågar sig naturligtvis genast: är det så stor betydelse med fattiga 15 dagar? Ja, detta kunde väl med skäl frågas, om här vore tal om en övningstid på ett par hundrade dagar — men när man kommit ned på dessa låga siffror, när man rör sig omkring 100, måste väl var och en inse, att en halv månad är av allra största betydelse. Herr krigsministern bör icke åberopa infanteriinspektören såsom någon slags hemulsman för att 90 dagars rekrytskola skulle vara tillräckligt. Dennes yttrande går ut på att, *om* man skall göra en våldsam nedsättning — en sådan, som han avgjort icke kunnat förorda — då får man inom den ram, som bjudes, hellre taga en rekrytskola på 90 dagar, under förutsättning att åtminstone få tillräckligt många och tillräckligt långa repetitionsövningar. Men icke heller i detta avseende har herr krigsministerns förslag uppfyllt det som enstämmigt har ansetts nödvändigt. Icke nog med att rekrytskolan nedsättes från 120 till 90 dagar, eller till 15 dagar mindre, än revisionens majoritet ansett sig kunna förorda. *Därjämte* tar han bort en av repetitionsövningarna. Och sedan anser han sig kunna hävda, att det ändå skall bli en sådan utbildning, att den kan försvara sin plats i organisationen!

Jag skall än en gång betona, att jag nu liksom vid den föregående tidpunkt, då jag under intryck av krigstidens erfarenheter hade att taga principiell ställning till försvarsfrågans nya läge, håller det för nödvändigt att gå ned i fråga om övningstiden »så långt som möjligt», som ordet fallit. Men jag känner mig också övertygad om att krigsministern här har gått längre, än det är möjligt, om man över huvud taget med ordet »möjligt» skall förstå, att man begär ett utbildningsresultat, som ger något så när valuta för tiden och för uppoffringarna och som gör de värnpliktiga så pass kvalificerade, att man utan samvetsförebråelser kan tänka på den eventualiteten, att de skulle användas.

Herr krigsministern har sökt leda i bevis, att de två repetitionsövningarna på 60 dagar skulle vara lika mycket värda som de tre repetitionsövningarna på vardera 25. Beviset har bestått i en statistisk beräkning över det stora antalet av värnpliktiga, som skulle komma att vara inne under de närmaste åren, på grund av de stora årsklasserna. Dessa siffror avvika från allt, som hittills varit känt. Jag har icke varit i tillfälle att kontrollera dem, och jag skall icke yttra mig om dem. Jag endast påpekar, att även *om* det skulle vara så, att man kan komma upp, som herr krigsministern beräknat, genom två årsklasser till ett totalantal per rege-

Ang. lag om ändrad utbildningstid för värnpliktiga av 1920 års klass. (Forts.)

mente, som icke alltför mycket understiger det, man hade 1914 med tre årsklasser, så hindrar ju icke detta, att man med tre årsklasser av denna storlek får betydligt större och därför betydligt mera fältmässigt sammansatta förband, att övningarna därför måste bli betydligt mera givande och att vinsten av de tre årsklassernas samövning alltjämt kvarstår och kvarstår i mycket hög grad.

Men det är en annan sak, som icke alls blivit nämnd i dag: betydelsen av att de värnpliktiga verkligen få tre repetitionsövningar och icke två, även om de tre var för sig bli något kortare än de två. Var och en kan ju förstå, att en tredje repetitionsövning för en rekryt, som endast har fått 90, respektive 105 dagars utbildning, en repetitionsövning för den rekryten under tredje året betyder verkligen synnerligen mycket för att fasthålla hos honom de insikter, han förvärvat, och något så när också hålla kvar den träning, han fått under den föregående utbildningen. Den synpunkten är alldeles bortglömd av krigsministern, och den borde dock icke fullständigt försummas.

Slutligen är det så, att genom krigsministerns förslag har faktiskt hela vinterutbildningen blivit fullständigt undanskjuten. Det har talats om hur det skulle gå med den kontingent, som skulle inkallas för en vinterövning av samma längd, som de övriga få på sommaren. Det har påpekats, att de faktiskt endast skulle göra »vård- och vakttjänst», och redan däri, det måste jag säga, ligger för mig ett bestämt underbetyg för en organisation, där något sådant är påtänkt. Herr krigsministern kan icke förneka, att de, som inkallas på detta sätt, verkligen icke få någon rimlig militär utbildning. När han kom in på det kapitlet, satt jag och observerade noga, hur orden skulle falla, och det befanns, att orden föllo så, att det skulle ha visat sig, under det att 1918 års klass var inkallad i sina små omgångar, att de, som då tjänstgjorde i vård- och vakttjänst, dock fingo »någon» militär utbildning, även de. Ja, »någon» — men vilken? Var detta en militär utbildning som hade något som helst militärt värde, om de männen skulle sättas in i ledet? Blir det för dessa, som nu skola kallas in, efter krigsministerns vinterprogram, någon sådan utbildning? Herr krigsministern skulle förneka sina egna intentioner, om han icke erkände, att det ligger en medveten tanke bakom hela detta förslag, att denna grupp skall användas helt enkelt till vård- och vakttjänst. Om det nu skulle bli någon timme över till exercis och utbildning, så får den väl ske — men tydligt är, att detta icke spelar någon roll för det egentliga syftet med krigsministerns plan.

Ännu värre är det, att samtliga övriga värnpliktiga *aldrig* få någon vinterutbildning alls. Det som under den föregående försvarsdiskussionen ansågs vara så viktigt, det som för vårt land med dess sträckning mot norr måste ha en så stor betydelse: att de värnpliktiga skola kunna reda sig under vinterförhållanden, det är totalt undanskjutet. Den stora massan av svenska värnpliktiga i varje fall det överväldigande flertalet, kanske $^{9}/_{10}$ av dem skulle under sin utbildningstid aldrig ha sett en skida, aldrig ha haft

Ang. lag om ändrad utbildningstid för värnpliktiga av 1920 års klass. (Forts.)

en övning i snö, aldrig över huvud taget ha lärt sig att röra sig under vinterförhållanden. Är det rimligt att lägga ett provisorium på ett sådant sätt? Kan man stå till svars för att man låter den saken totalt undanskjutas utan att ägna den en tanke?

Nu kan det naturligen svaras, att även med utskottets förslag blir vinterutbildningen klent tillgodosedd. Den kan nämligen tillgodoses endast på så sätt, att dels inkallelsen av vinterkontingenten ordnas så att *den* kontingenten verkligen får en utbildning, dels den tredje repetitionsövningen utnyttjas i större eller mindre utsträckning till övning under vintern.

Vad den första av dessa saker beträffar, vinterkontingentens utbildning enligt utskottets förslag, har herr krigsministern sökt göra gällande, att det skulle vara en uppenbar obillighet, om man skulle stadga en längre övningstid för dessa, som inkallas under vintern, och han tillspetsade det till och med på ett sådant sätt, att han frågade: »Om bonden behöver sin son eller dräng hemma under sommaren, skall han då bestraffas med att denne son eller dräng får ökad tjänstgöringstid under vintern?» Jag får nu säga, att de ordalagen hade man trots allt icke väntat ifrån ministerbänken. Det är här icke fråga om någon bestraffning. Det är fråga om, huruvida *för vissa kategorier* av värnpliktiga det kan anses vara en sådan *fördel* att kunna förlägga sin tjänstgöring under en säsong, då deras civila arbete icke är så trängande, att de *själva* kunna vara med om att i stället utbildningstiden blir något längre. Och all erfarenhet under den sista tiden har visat, att det finnes sådana kategorier. Det är också fråga om att, när de över huvud taget kallas in till utbildning, under den tiden se till, att de verkligen få lära sig någonting och icke gå — jag använder samma ord, som den förste talaren använde i dag — som drängar och göra drängtjänst, utan att ha någon valuta i övning för den tid, de sätta bort.

Vad beträffar återigen den tredje repetitionsövningen och dess förläggande till vintern, har herr krigsministern här och, såsom jag tror, ännu mera i första kammaren gjort ett stort nummer av att det skulle vara omöjligt att inkalla till vinterrepetitionsövning, när man icke förut har en verkligt grundlig utbildning i vintertjänst. Ja, här röra vi oss ju helt enkelt med två olika saker under samma namn. Om utskottet tänker sig, att en repetitionsövning skall användas för att under vintern inkalla ett par årsklasser, så är det ju icke meningen, att de då skola göra sådan tjänst, som repetitionsövningarna annars avse. Det blir helt enkelt så, att den tiden får användas för en specialutbildning i vintertjänst. Det blir, om man så får säga, en vinterrekrytskola, åtminstone till större delen, och varje förnuftig truppchef måste ju givetvis ordna det så — för att icke tala om att herr krigsministern eller hans blivande efterträdare väl lär få tillse, att så blir förhållandet. Varje farhåga för att denna vinterutbildning skulle brukas till en repetitionsövning i vanlig mening med överansträngning och riskerande av truppens hälsa, är enligt min mening fullkomligt obefogad.

Ang. lag om ändrad utbildningstid för värnpliktiga av 1920 års klass. (Forts.)

Mina herrar, jag har icke velat på denna sak lägga de stora ordens synvinkel. Jag skall icke tveka att försöka förstå dem, som stannat vid ett lägre antal övningsdagar än det, som jag anser vara möjligt att förorda. Jag kan ju förstå, att man på den sidan har en del att tänka över och en del att växa in i, innan man finner sig till rätta i de förhållanden, i vilka vi leva. Men det vill jag hava sagt, att jag beklagar, att herr krigsministern ansett det vara med sin plikt såsom försvarsväsendets målsman förenligt att framlägga ett förslag, som på viktiga punkter efter min uppfattning i så hög grad understiger det yttersta minimum, som man kan anse tillrådligt. Jag beklagar det, därför att jag hade trott och hoppats — och jag vill alltjämt hoppas — att vilken regering som än sitter, vilken åskådning den än må ha, skall den dock känna som sin skyldighet att icke gå längre i de nödvändiga nedskrivningarna, än att man behåller åtminstone stommen något så när oskadad och skaffar de värnpliktiga den allra minsta nödtorften av deras behövliga utbildning.

Här är icke ifrån min sida eller ifrån det partis sida, som jag tillhör, någon annan mening än den, att man skall göra allvar av nedbringandet av försvarsutgifterna och försvarsbördorna. Det är visat redan, och det är visat även genom det förslag, som nu har framkommit från utskottet. Men jag och de, som i detta stycke tänka lika med mig, vi kunna icke vara med om att utan verklig hållbar grund rösta för ett förslag, som i vissa väsentliga punkter undergräver det, som vi ändå måste behålla av vår nödtorftiga försvarsorganisation. Jag kan för min del icke taga på mitt ansvar att tillråda något sådant, och jag anhåller om bifall till utskottets hemställan.

I detta anförande, under vilket herr vice talmannen övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, instämde herrar *Pehrsson* i Bramstorp och *von Sneidern*.

Chefen för lantförsvarsdepartementet, herr statsrådet Hansson: Herr talman! Jag ber om ursäkt för att jag återkommer, men det fanns så mycket i herr Edéns anförande, som syntes mig giva anledning till ett omedelbart svar. Jag skulle liksom herr Edén kunna börja med en erinran om stasministerns sats, att det icke är värt att skruva upp oss för mycket. Denna erinran, som herr Edén började sitt anförande med, synes mig emellertid icke ha följt honom under hans anförandes fortgång, ty sannerligen skruvades icke försvarsrevisionens förslag upp till en överlägsenhet över Kungl. Maj:ts, som var häpnadsväckande.

Till en början vill jag gent emot herr Edén säga, att jag aldrig har påstått, att det förslag, som utskottet här förordar, representerar en militaristisk ståndpunkt. Jag har sagt, att de fraser, som använts i kritiken av Kungl. Maj:ts förslag, äro samma militaristiska fraser, som alltid ha mött förslag om nedsättningar i övningstiden, och jag gjorde detta särskilt i sammanhang med påpekandet av att

Ang. lag om ändrad utbildningstid för värnpliktiga av 1920 års klass. (Forts.)

man här kommit och talat om ett försvagande, om ett raserande och om en desorganisation. Jag kan så mycket mindre ha sagt, att själva förslaget representerar en militaristisk ståndpunkt, som jag tvärtom gjort gällande, att man icke för detta förslag kan åberopa någon militär auktoritet.

Såsom herr Edén riktigt påpekade, gäller det att under det provisorium, som vi nu gå att skapa, vinna ett sådant resultat, att man därmed icke försvårar möjligheterna för den slutliga försvarsrevisionen. För min del har jag icke känt mig övertygad av herr Edéns argumentation för påståendet, att Kungl. Maj:ts förslag icke skulle fylla det anspråket. Jag har naturligtvis varit övertygad om motsatsen; i annat fall skulle jag aldrig ha framlagt förslaget.

Reservanterna inom försvarsrevisionen, i vilkas uttalande jag instämt, påpeka icke blott, såsom herr Edén läst upp, att man icke torde under övergångsåren ha att räkna med en krigsmobilisering, utan de fortsätta: »Under sådana förhållanden framträder såsom det egentliga kravet, att organisationen så vitt möjligt upprätthålles och att rekryternas utbildning därför icke göres kortare, än att de nödtorftigt kunna insättas i större förband under i möjligaste mån begränsade repetitionsövningar.» Så vitt jag kan förstå, är detta reservanternas uttalande, av precis samma principiella läggning som det uttalande, som återfinnes i försvarsrevisionens motivering och delvis även hos utskottet.

Herr Edén framställde vissa bestämda anmärkningar mot Kungl. Maj:ts förslag, och han prisade utskottets förslag såsom synnerligen förträffligt, till och med som orden föllo, som »det, som enstämmigt ansetts nödvändigt». Med förlov sagt finnes det ingen som helst enstämmig mening om att detta förslag är så utmärkt, varken här i riksdagen eller bland de militära auktoriteterna. När man för denna påstådda enstämmighet försöker hänvisa till att de militära myndigheterna yttrat sig just om ett sådant förslag, som här föreligger, kan det ju förtjäna att inför kammaren meddelas, att orsaken till att de militära myndigheterna icke haft tillfälle att från början yttra sig om ett lägre förslag till kortare övningstid än 180 dagar, är, att revisionens majoritet vägrade socialdemokraterna att framställa frågor till de militära myndigheterna i detta avseende. Förslaget om att man skulle hos de militära myndigheterna förfråga sig även om en kortare utbildningstid än 180 dagar avslogs. Detta är den verkliga anledningen till att det icke i den utredningen kommit med även kortare utbildningstid än de 180 dagarna.

F. ö. förefaller det mig, som om herr Edén i sin iver råkat bevisa något för mycket. Herr Edén klargjorde först för oss behovet av en rekrytutbildning, som är 15 dagar längre än den, som Kungl. Maj:t föreslagit. Det är naturligtvis alldeles riktigt, som herr Edén säger, att 15 dagar tillagda 90 betyda mera än 15 dagar tillagda t. ex. 200. Men det är ju icke om detta, vi nu ha att döma, utan om huruvida man på 90 dagar kan utbilda en rekryt, så att han kan insättas i högre förband. I det avseendet har jag ingalunda påstått,

som herr Edén tycktes vilja antyda, att infanteriinspektören förordat 90 dagar. Jag sade tydligt, att han gjort detta endast under förutsättning av en nedsättning i hela utbildningstiden, vilken han icke kunde förorda, men jag tillade, att om han icke haft den uppfattningen, att man under denna tid kunde utbilda rekryten så, att han kunde insättas i större förband, så skulle han naturligtvis icke ens under angivna förutsättning ha förordat en första tjänstgöring om 90 dagar.

Ang. lag om ändrad utbildningstid för värnpliktiga av 1920 års klass. (Forts.)

Därefter övergick herr Edén till att bevisa nödvändigheten av tre repetitionsövningar för att befästa resultatet av den utbildning, som rekryten förvärvat under rekrytskolan. Men strax efteråt visade han, att det icke gör någonting, om man tager bort en av dessa repetitionsövningar och ägnar den åt vinterutbildning. Angelägen att bevisa både de tre repetitionsövningarnas nödvändighet och vinterutbildningens nödvändighet förleddes herr Edén till det påståendet, att utskottets förslag vore så förträffligt, att det upptoge båda dessa saker. I själva verket innehåller utskottets förslag icke bägge möjligheterna. Man har att välja mellan att taga de tre repetitionsövningarna och slopa vinterutbildningen *eller* att ha en vinterutbildning och endast två verkliga repetitionsövningar. Herr Edén erkände ju själv, att denna förläggning av en tjänstgöring på 25 dagar till vintern icke kan bli en repetitionsövning utan måste anordnas såsom en rekrytskola för särskild vinterutbildning.

Vad slutligen beträffar frågan om utbildningen av den s. k. vintergruppen, de som ligga inne för vård- och vakttjänst, har jag åberopat, vad som uttalats av försvarsrevisionen, nämligen att vakttjänsten i viss mån utgör en del av den militära utbildningen och så även vissa delar av vårdtjänsten. Huru mycket rent militär utbildning som för denna grupp kan medhinnas, kan jag icke här angiva. Vi ha i detta avseende ingen erfarenhet. Men jag skulle förmoda, att med en förnuftig anordning skulle man kunna så förlägga tiden, att det vore tillfälle till t. ex. skjututbildning och till utbildning i vissa andra av de för rekryten viktigaste grenarna. Det förefaller mig för övrigt, som om man, om man anlägger så stränga synpunkter, hade anledning att pröva, huruvida en trupp på 250 man, som icke blott skall upprätthålla vård- och vakttjänst utan även utgöra utbildningstrupp för underbefälet och befälet, skall, trots sin fåtalighet, kunna fylla dessa stora uppgifter. Det blir en grupp som dock motsvarar föga mer än vad man brukar ha per kompani vid gardena här i Stockholm.

Nu framhölls emellertid, att om man icke fick vinterutbildning, skulle detta bli en så oerhörd fara för vårt försvar. Även de tonerna kännas igen från tidigare försvarsstrider. Det har alltid från den riktning, som förordat bibehållandet av en viss sak eller ökning av en annan, gjorts gällande, att få vi icke just detta, så blir följden de och de stora farorna. Men herr Edén får ursäkta mig, som vet, att vi ända sedan år 1910 icke hade någon sådan speciell vinterutbildning, att jag icke känner mig övertygad om de stora faror,

Ang. lag om ändrad utbildningstid för värnpliktiga av 1920 års klass. (Forts.)

det skulle innebära, om icke 1920 års klass och eventuellt ett par följande skulle erhålla dessa 25 dagars utbildning under vintern.

Den proposition, som här framlagts, har avvägts på ett sådant sätt, att jag för min del är övertygad om att det är möjligt att uppnå ett utbildningsresultat av militärt värde på den föreslagna tiden. Jag är övertygad om att det icke göres sådana störande ingrepp i organisationen, som skulle föregripa den blivande försvarsrevisionen.

Herr Edén hade ju vänligheten att tala om den *blivande* krigsministern, och det gör, att jag kan begränsa mig till att säga, att under den kortare eller längre tid, jag fortfarande kan komma att sitta på denna post, kommer jag alltid att beflita mig om att framlägga förslag, som jag själv är övertygad om äro sakligt grundade. För min förklaring, att jag även i detta fall är övertygad om mitt förslags sakliga bärighet, har jag rätt att kräva respekt, så länge icke motsidan kan uppvisa, att förslaget lider av sådana sakliga brister, att det är oacceptabelt. Och det kan icke hjälpas: vad som här sagts mot förslaget är icke av den art, att det kan övertyga mig om att detta kungl. förslag lider av sådana brister, att det icke skulle vara ansvarigt att framlägga det. Men det är naturligtvis alltid så, att det finnes en grupp, som är försiktigare och som säger: Det är dock bättre att taga 30 dagar mer, än som ifrån Kungl. Maj:t föreslagits; det kan alltid vara tryggare. För min del är jag övertygad om att hela läget i världen motsvarar en mycket kraftig reduktion av rustningarna, och jag tror på grund av hela min åskådning, att det är av intresse och betydelse, att de små nationerna visa sig vilja gå till kraftiga nedsättningar av rustningsbördorna.

Det är ur dessa synpunkter, jag framlagt mitt förslag, och det är ur de synpunkterna, som jag hoppas, att andra kammaren skall bifalla detta förslag.

Herr Vennerström: Herr talman! Det förefaller mig, som om det även från det partis sida, som jag tillhör borde sägas några ord i debatten.

Jag har med synnerligen stort intresse lyssnat till herr Lindmans glada och gemytliga anförande. Jag skall icke trycka ned debatten med någon som helst onödig tyngd, utan från min sida söka hålla den i samma glada stämning, som herr Lindman gjorde.

Herr Lindman började med att rikta ett angrepp mot herr Engberg, som djärvts rikta några avslutningsord till andra kammarens lantmän. Herr Lindman hajade till och blev ursinning. Här kände han sig på sin egen mammas gata, och det föreföll, som om herr Lindman spårade inkräktare på sin egen jaktmark. Ty det är ju honom ensamt förunnat att vara den store teaterbonden, som jämt och ständigt talar å andra kammarens lantmäns vägnar. Herr Lindman synes mig påminna i omvänd mening om den berömda person, som var rövare i första akten och präst i den andra; herr Lindman går andra vägen och uppträder i riksdagen som präst i första akten och rövare i den sista.

Jag erinrar mig en debatt i kammaren vid början av denna

Ang. lag om ändrad utbildningstid för värnpliktiga av 1920 års klass. (Forts.)

riksdag, jag vill minnas, att det var remissdebatten, då herr Lindman talade om att vårt samhälle bör byggas för det första på arbete och för det andra på sparsamhet, om vi i kommande dagar skola slå oss igenom.

I debatten i riksdagens sista timma har herr Lindman glömt vad han yttrade på den första stora debatten, och det fanns i hans tal i dag icke det ringaste om att man bör se till, att det blir vare sig ökat arbete eller ökad sparsamhet i vårt samhälle. Nu ville herr Lindman, att vi skulle ha mera vapen och en längre övningstid, ty det var dessa saker, som skulle medföra vårt lands räddning under kommande dagar. Herr Lindman hade intet ord av klander för att man slarvar bort 1 ½ miljon arbetsdagar, han, den store producenten och arbetets talesman, sade icke ett ord om att man slungar bort miljoner kronor till militärutgifter. Det anser denne store sparsamhetsvän vara något i denna stund nyttigt och förträffligt. Jag vill mot denne herr Lindman, som nu omvänt sig från arbetets och sparsamhetens läror till våldets och militarismens läror, där han för övrigt ständigt hört hemma, jag vill gent emot honom säga, och jag hoppas att jag inhöstar beröm för detta av herr Sommelius, att jag alltid hållit på och fortfarande håller på mera arbete och mera sparsamhet.

Jag vidbliver vänstersocialisternas grundställning, att man bör inställa alla vapenövningar. Vi ha hävdat den ståndpunkten förr, och vi göra det i denna stund, ehuruväl vi nu i frågans nuvarande läge tyvärr se oss nödsakade att rösta för ett förslag, som icke innebär ett helt inställande av vapenövningarna.

Herr Lindman gycklade med vice talmannen. Jag hjälpte herr Lindman en annan gång, men i dag gör jag det icke. Vice talmannen anförde, att det hade hänt, att vissa officerare på synnerligen kort tid slagit sig fram till högre utnämningar på det militära området. Herr Lindman ville ha bevis och exempel på dylika personer, som med synnerligen kort övningstid nått fram till högre ställning i militärt hänseende. Jag tror vi kunna stanna herr Lindman tämligen nära. Vi kunna stanna på Stockholmsbänken, där det visst finnes en partiledare, som, om jag icke missminner mig, är amiral. Jag skulle vilja ställa den frågan, om språnget från en lägre ställning till amiralsposten tagits med den långa utbildningstid, som enligt herr Lindman skulle utgöra förutsättningen för att bli en duglig officer. Jag tror, att detta lysande exempel på hur man med synnerligen kort utbildningstid, ja nästan ingen utbildningstid alls kan slå sig fram till en hög militär ställning, jag tycker det är tillräckligt för att bevisa sakligheten och riktigheten i herr Hamiltons argumentation.

Herr Lindman talade vidare om lättsinne. Jag förvånar mig över huru ett sådant ord kunde komma från herr Lindmans sida. Jag vet icke, om herr Lindman var närvarande vid riksdagsmännens besök i Nynäshamn på de stora engelska jätteslagskeppen. Jag tror emellertid, att om herr Lindman såsom amiral hade trampat däcket på någon av de skutorna, så hade han fått en förnim-

Ang. lag om ändrad utbildningstid för värnpliktiga av 1920 års klass. (Forts.)

melse av högerns lättsinne i argumentationen i försvarsfrågorna, särskilt då det gällde att forcera fram den heliga F-båten. Jag tror man fick en förnimmelse härav, när man märkte, att denna båt, som skulle frälsa Sveriges land, kunde vara lagom som räddningsbåt åt de stora jätteslagskeppen. Man fick en förnimmelse av att det drives ett lättsinnigt spel i den svåra militärfrågan.

Det är för övrigt min ärliga mening, att det är herrar av typen Lindman och med dem likställda, som voro de lättsinniga, när det gällde att sätta hela vår världsdel i brand. Det är icke vi på vår sida, men väl herrar av herr Lindmans resning, som varit de lättsinniga, då det gällde att skapa nya öden för sina fosterland. Det har från herr Lindmans sida talats om hasard, och jag tror, att det ordet skulle man med samma rätt kunna slunga åt det håll, varifrån det kommit.

Man har med indignation vänt sig mot talet om s. k. sabelskrammel. Jag vet inte, om det fällts ord härom inom kammaren, men det vore intressant att höra, om en viss i andra kammaren befintlig riksdagsman på Stockholmsbänken, boende i Göteborg, skulle kunna säga, att i hans tidning icke förekommit det sabelskrammel, som vi från den svenska demokratiens sida anse vara en fullständigt ovärdig sak. Jag vill å mitt partis vägnar bestämt säga, att den svenska arbetarvärlden aldrig skall kunna vara med om att låta lega sig till att skramla med sabeln eller låta sig ryckas med i dåraktiga företag, även om man skulle vilja dirigera desamma från Göteborg.

Det är med synnerligen stor glädje jag sett det närmande, den nationella samling, som ägt rum mellan herrarna på högersidan och herrarna på det liberala hållet. Det är med glädje jag ser, att herrar Edén och Lindman, som så många gånger stått som utpräglade motståndare i militärfrågan, nu blivit vapenbröder i denna strid. Jag har med glädje sett vid ett tillfälle under kvällens debatt, hur herr Norman i Läckeby, högerns ståndaktige tennsoldat, och kavallerigeneralen från Skåne, herr Jönsson i Revinge, suttit på spänn där framme vid talmansbordet för att med gemensamma vapen om möjligt döda den socialdemokratiske krigsministern. Jag såg även med stor glädje, hur general Hammarskjöld och ledaren av liberalerna i första kammaren, herr Kvarnzelius, ömsesidigt gratulerade varandra till den lysande utgången av voteringen i första kammaren.

Här ha vi den gamla paradisiska sagan om vargen och lammet, som på nytt kommer upp och omplanteras på verklighetens mark, Vi ha sett samgången börja. Den har börjat på det ekonomiska området: vi sågo den vid behandlingen av arrendelagarna. Den har fortsatt på det militära området: vi sågo den vid behandlingen av frågan om studenternas värnplikt, och nu se vi den fortgå även i denna fråga på militarismens område. Alltjämt samverkan mellan högern och de liberala. — Linjerna synas klarna även på de militära frågornas område.

Vi äro synnerligen tacksamma för detta, och vi hoppas, att

Ang. lag om ändrad utbildningstid för värnpliktiga av 1920 års klass. (Forts.)

Sveriges folk skall fälla den behövliga domen, ty jag är viss om, att i denna fråga är den svenska folkmeningen såväl i Sveriges bondevärld som bland dess arbetare helt annan, än vad de liberala ledarna både i denna och i första kammaren föreställa sig.

Jag vill slutligen säga till herr statsministern, att ehuru jag kommer att vid detta tillfälle avgiva mitt enkla votum till förmån för regeringens proposition, så kan jag icke acceptera hans utgångspunkt eller utveckling i militärfrågan. Jag kan för min del icke bida de tider, då man ute i stora världen överallt kan företaga en nödvändig avveckling av militärbördorna. Om de andra staterna icke vilja det, så bör dock vårt land visa, att vi ha en vilja, och om andra svikta, böra dock icke vi göra det, utan just av denna anledning hävda vår mening. Min tanke är alltjämt den, att efter tre, fyra blodiga krigsårs erfarenheter, när vi sett militarismen i verkligheten, ha vi sett nog, och jag har samma mening, som jag alltjämt haft, att vi böra gå fram till fullständig avrustning och fullständigt inställande av alla militärövningar.

Då emellertid detta, som jag redan sagt, för närvarande icke är möjligt kommer jag att vid slutvoteringen avgiva min röst till förmån för den socialdemokratiska reservationen.

Sedan herr talmannen nu återtagit ledningen av förhandlingarna, yttrade

Herr Larsson i Västerås: Herr talman! Jag skall icke uppehålla denna debatt ytterligare, men jag uppkallades särskilt av herr Nilson i Örebro, då han förebrådde oss socialdemokrater, att vi nu frångått den ståndpunkt, vi tidigare intagit.

Ja, den anmärkningen är ju redan bemött av herr krigsministern, och jag kan ju tillägga, att den ståndpunkt, som liberalerna intogo i sina motioner 1914, var väsentligt en annan än den de intagit i dag. Den slutliga ståndpunkten för liberalerna år 1914 var ju den, att de gingo med på den långa övningstid, som nu även herr Nilson anser sig kunna förkorta till omkring hälften.

Jag skulle sedan vilja säga ett par ord gentemot flera talare, som ansett, att man alldeles bryter sönder den nuvarande militära organisationen med det förslag, som innefattas i regeringens proposition. Med avseende härpå vill jag för min del framhålla, att vi socialdemokrater inom försvarsrevisionen noga prövat just den saken och kommit till det resultat, att det förslag, som här föreligger från regeringens sida, mycket väl möjliggör bibehållandet av den nuvarande organisationen. Det är detta jag särskilt vill framhålla, då man här från flera håll så starkt gjort gällande en annan mening.

Det är ju klart, att man kan diskutera här i oändlighet i vad mån den ena eller andra övningstiden kan anses tillräcklig. Jag tror emellertid icke, att det är skäl i att fortsätta här ytterligare flera timmar i förhoppning att kunna övertyga varandra i det avseendet, ty var och en har tydligen redan bildat sig sin uppfatt-

Ang. lag om ändrad utbildningstid för värnpliktiga av 1920 års klass.
(Forts.)

ning i frågan. Beträffande övningstiden vill jag endast stryka under vad herr krigsministern i det avseendet anfört, vilket helt stämmer med den uppfattning vi inom försvarsrevisionen kommit till, nämligen att den övningstid, som föreslås av regeringen, bör kunna vara tillräcklig under det provisorium, som här är ifrågasatt.

Nu har man också framhållit, att man skall ordna ett provisorium på det sättet, att man befinner sig på den säkra sidan. Ja, med avseende på den saken vill jag bara säga, att jag tror, att vi, som hålla på regeringens förslag, befinna oss fullt ut lika mycket på den säkra sidan som de, som hålla på utskottets förslag.

Jag skall icke inlåta mig på en hel del saker, som jag annars hade tänkt gå in på, därför att det ingenting tjänar till att här återupprepa, vad andra tidigare framhållit. Jag ber bara nu, herr talman, att få ansluta mig till den av herr Johan Nilsson m. fl. avgivna reservationen, d. v. s. yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr vice talmannen Hamilton: Herr talman! Det är helt naturligt, att meningarna kunna vara delade beträffande övningstidens längd. Herr Lindman t. ex. ansåg: ju längre övningstid dess bättre och desto större säkerhet har man för att få ordentligt försvar. Jag har en annan uppfattning. Jag anser, att om övningstiden är för lång, den uppväcker leda hos truppen, och ledan förminskar truppens moraliska kraft. Herr Lindman framkastade till mig frågan, om de, vilka under kriget avancerade under några månader från civil ställning till officerare, dugde något till. Nåja, herr Lindman kan döma av att de stigit alltmera i graderna och dekorerats; de torde alltså ha dugt någonting till.

Egendomligt nog, varje gång, som riksdagen har hållit på med försvarsdebatterna, har man uppjagat en stämning. Man kastar fram för oss: förstå ni icke, att det är fara å färde! Herr Lindman framkastade nyss den frågan till mig och oss alla möjligtvis. Ja, de orden har jag hört i varje försvarsdebatt under den tid av 30 år jag varit med. Vad veta vi, om faran står för dörren eller icke? Härom sakna vi kännedom. Därom vet herr Lindman lika litet som jag. — Man frågar också: kan ni taga på edert ansvar att minska dagantalet, ibland högst 350 dagar, ibland 90 dagar, nu gäller det, kan ni taga på ert ansvar att nedsätta övningstiden till under 180 dagar? Och herr Edén sade, att han icke kunde taga på sitt ansvar att gå lägre ned än till 180 dagar.

Det är klart, att varje riksdagsman har ett visst ansvar, när han lägger röstsedeln i urnan; och, herr Lindman, jag tar på mig ansvaret, när jag röstar för de 150 dagarna. Men det finns även ett annat ansvar, och det är ansvaret för att pålägga det uppväxande släktet större börda, än som är av nöden, och det ansvaret vill jag icke åtaga mig. Därför ber jag att fortfarande få yrka bifall till reservationen.

Jag fäster uppmärksamheten på, att denna omröstning, som

vi nu gå till mötes, tyvärr icke gäller 30 dagar mer eller mindre utan endast 15, ty första kammaren har redan fattat beslut om bifall till utskottets hemställan, och skulle andra kammaren bifalla reservationen, blir alltså resultatet 165 dagar.

Ang. lag om ändrad utbildningstid för värnpliktiga av 1920 års klass. (Forts.)

Jag yrkar således, herr talman, bifall till reservationen eller Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Hamrin: Herr talman! Jag anhåller endast att få begagna min rätt att få till protokollet antecknat mitt votum i denna viktiga fråga. Jag kommer för min del att rösta för Kungl. Maj:ts förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den av herr J. Nilsson i Malmö m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl, i anledning varav nu uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren, med avslag å första sammansatta stats- och andra lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 3, bifaller den av herr Nilsson i Malmö m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan.

Omröstningen utföll med 120 ja mot 75 nej; och hade kammaren alltså, med avslag å utskottets hemställan, bifallit den av herr J. Nilsson i Malmö m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen.

§ 2.

Ang. befrielse för värnpliktiga av 1917 års klass från fullgörande av en repetitionsövning.

Till behandling upptogs härefter första sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtande, nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om befrielse för vissa värnpliktiga av 1917 års klass från fullgörande av en repetitionsövning.

Uti en den 20 maj 1920 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 431, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över lantförsvarsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att antaga följande

Ang. befrielse för värnpliktiga av 1917 års klass från fullgörande av en repetitionsövning. (Forts.)

Förslag

till

Lag

om befrielse för vissa värnpliktiga av 1917 års klass från fullgörande av en repetitionsövning.

Härigenom förordnas som följer:

Utan hinder av vad i § 27 mom. 1 värnpliktslagen därom stadgas må, på sätt Konungen närmare förordnar, vapenföra värnpliktiga av 1917 års klass, tilldelade fotfolket, artilleriet och ingenjörtrupperna, ävensom vapenföra studenter och med dem i värnpliktshänseende likställda, tilldelade jämväl annat vapenslag, befrias från fullgörande av en av de under 1920 eller 1921 dem åliggande repetitionsövningar.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen, enligt därå meddelad uppgift, från trycket utkommit i Svensk författningssamling.

Första sammansatta stats- och andra lagutskottet, som till behandling förehaft Kungl. Maj:ts förenämnda proposition, hemställde, att riksdagen måtte bifalla det av Kungl. Maj:t i propositionen framlagda lagförslaget.

Reservation hade likväl avgivits av herr *Söderhielm*, som ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen icke måtte bifalla ifrågavarande lagförslag.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr Söderhielm: Herr talman! Då jag av de skäl, som framlagts för befrielse från repetitionsövning för 1917 års klass, icke kunnat finna, att densamma vare sig är behövlig, önskvärd eller tillrådlig, ber jag att få yrka avslag å såväl Kungl. Maj:ts proposition som utskottets förslag.

Herr Jönsson i Revinge: Herr talman! Jag skall be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning framställde herr talmannen propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på avslag å såväl berörda hemställan som Kungl. Maj:ts proposition i ämnet; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 3.

Ang. ytterligare minskning av utbildningstiden för värnpliktiga av 1919 års klass.

Vid nu skedd föredragning av första sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtande, nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ytterligare minskning av utbildningstiden för vissa värnpliktiga av 1919 års klass jämte två i ämnet väckta motioner, yttrade:

Ang. ytterligare minskning av utbildningstiden för värnpliktiga av 1919 års klass. (Forts.)

Chefen för lantförsvarsdepartementet, herr statsrådet Hansson: Herr talman! Det förslag, som Kungl. Maj:t i denna proposition har framlagt, avser dels att bringa övningstiden för 1919 års klass av infanteriet, trängen och intendenturtrupperna i överensstämmelse med det beslut, som till sist kan bliva fattat beträffande 1920 års klass, och dels att vid vissa specialvapen befria de värnpliktiga av 1919 års klass från en repetitionsövning. Första kammaren har redan återremitterat detta ärende till utskottet. Och då ju i fråga om 1919 års klass det bör bli överensstämmelse med vad som till sist beslutas angående 1920 års klass, skulle jag finna det lämpligt, att samma beslut fattades i denna kammare.

Herr Jönsson i Revinge: Herr talman! Jag skall be att få yrka, att detta ärende återremitteras till utskottet.

Vidare anfördes ej. Kammaren beslöt återförvisa ifrågavarande ärende till utskottet för ny behandling.

§ 4.

Föredrogos vart efter annat:

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till dels förordning om ändrad lydelse av § 3 mom. 1 i förordningen den 6 augusti 1894 angående mantalsskrivning, dels ock förordning om ändrad lydelse av 15, 16 och 19 §§ i förordningen den 19 november 1914 om arvsskatt och skatt för gåva; och

nr 44, i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner dels med förslag till förordning angående vissa ändringar i förordningen den 19 november 1914 angående stämpelavgiften, dels ock med förslag till förordning om ändrad lydelse av 3 § förordningen den 19 november 1914 angående stämpelavgiften;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 88, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig löneförbättring under år 1920 för viss personal inom den civila statsförvaltningen ävensom angående förstärkning av de till avlönande av vissa extra befattningshavare inom samma förvaltning samt till vikariatsersättningar m. m. anvisade medel, dels ock i ämnet väckta motioner, allt i vad avser pensions- och indragningsstaterna; och

nr 89, angående tillfällig löneförbättring under år 1920 för vissa befattningshavare hos riksdagens verk och myndigheter; samt

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 96, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig löneförbättring under år 1920 för viss personal inom den civila

statsförvaltningen ävensom angående förstärkning av de till avlönande av vissa extra befattningshavare inom samma förvaltning samt till vikariatsersättningar m. m. anvisade medel, jämte i ämnet väckta motioner, allt i vad rör jordbruksärenden;

nr 97, i anledning av väckt motion om höjande av statsrådslönerna;

nr 98, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kungörelse med särskilda grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare vid domänverket; och

nr 99, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dyrtidstillägg för år 1920 åt vissa lärare vid lantmannaskolor och lanthushållsskolor samt lantbruksskolor.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda betänkanden och utlåtanden hemställt.

§ 5.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets memorial:

nr 235, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande tillfällig löneförbättring under år 1920 för viss personal inom den civila statsförvaltningen m. m.;

nr 236, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut angående anslag till nordiska museet för beredande av tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg åt viss personal jämte en i ämnet väckt motion; och

nr 237, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om tillfällig löneförbättring åt viss lärarpersonal vid kommunala mellanskolor; samt

bankoutskottets memorial, nr 92, i anledning av kamrarnas återremiss av bankoutskottets memorial nr 85 angående tillfälligt arvodestillägg åt tjänstemän och vaktbetjänte hos riksdagens kamrar och utskott.

§ 6.

Ordet lämnades härpå till

Herr vice talmannen, som yttrade: Herr talman! Jag hemställer, att kammaren måtte besluta att först å föredragningslistan till morgondagens plenum bland två gånger bordlagda ärenden sätta statsutskottets utlåtande nr 233 och samma utskotts utlåtande nr 234.

Denna hemställan bifölls.

§ 7.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 12,3 på natten.

In fidem
Per Cronvall.